

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2 40
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Perspectivă împede

de dr. Valeriu Brantsce

Păr. Mangra ne-a făcut un mare serviciu cu *interviewul* acordat unui ziarist dela „Nagyvárad Napló”. Acum pot vedea clar și vor și vedea clar toți cei ce până acum nu se puteau orienta în marea învălmășală de vorbe.

Conținutul *interviewului* l'am schițat deja pe baza depeșei biroului de informații în n-rul trecut; acum reținem numai în traducere textuală ultimele două propoziții ale *interviewului*, în cari culminează tot rostul lui:

„Criza comitetului național va des-
 chide în sfârșit ochii *preoțimei române*
 „pe care o va pierde partidul național,
 „va pierde pentru totdeauna și poporul
 „dela sate.

„Dacă prin urmare în vremea din urmă nu s'a putut atribui o însemnătate mai deosebită comitetului partidului național, totuși *procesul lui de disoluție* este un moment destul de important, spre a accelera înființarea politiceii sănătoase maghiaro-române”.

Dacă undeva se potrivește vorba Neanderthal, „Der Wunsch ist der Vater des Gedankens”, apoi aici se potrivește. Vorbele acestea desvălesc tot rostul politiceii așa zișilor „tribuniști”, adică a lui Brote-Mangra-Slavici.

Aici au voit să ne aducă pe noi. La starea, pe care o descrie în aceste pasagii. Și norocul nostru este, că nerăbdător dela fire, cum e păr. Mangra, nu a putut a-

ștepta până ce de fapt reușește să ne spargă și descompună cu totul, spre a se înstăpâni asupra situației, ci dându-și gândul pe față înainte de vreme, oferă și celorlaltor zăpăciți prilej ca să vadă: unde merg!

Acum va înțelege pe deplin lumea și campania pe care am deschis-o contra echivocității „Tribunei” dela Arad. Va înțelege de ce încă înainte de aceasta cu un an și mai bine, va să zică când scria încă Eugen Brote la „Tribuna”, și păr. Ciorogariu „liturgisea împreună” cu păr. Mangra, când nici în germene nu exista încă „Românul” și când comitetul național încă n'a pronunțat sentința asupra „Tribunei”: am dat noi semnalul celebru: „Să stăm la pândă!”

Iată, că am avut dreptate!

Păr. Mangra este numai exponentul lui Eugen Brote, care la 10 April n. 1910 va să zică după ce intrase deja păr. Mangra, cu știrea și învoirea lui, în partidul guvernamental și începuse deja pe barba proprie și pe sub mână traficările cu Tisza și Khuen, a publicat în „Tribuna” dela Arad (nr. 69 ex. 1910) acel faimos articol „Unde mergem”, în care luând poza unui „vechiu membru al partidului național român” a ridicat contra comitetului național acuza, că a „renegat” partidul propriu. Și Brote a rămas până în vară încă colaboratorul intern al „Tribunei”, fără ca naivii „Tribunei” să înțeleagă rostul articolelor în doi peri ai lui Brote, care era deja în apele lui Khuen și Tisza!

Planul diabolic era evident.

Mangra înalță stindardul abdicățiunei

naționale, iar confidentul său, E. Brote, sub masca unui „intransigent” de șapte probe, deschide campania de discreditare contra comitetului național, ca sdruncinând încrederea poporului în comitet să descompună cu desăvârșire partidul, iar poporul român remas desorientat și fără conducători, să cadă ca poamă coaptă în brațele trifoliului Mangra-Brote-Slavici, constituit anume spre a fructifica în interes meschin personal inițiativele de împăcare ale guvernului. Broșura lui Slavici e de o adorabilă sinceritate sub acest raport.

Și câtă vreme a stat încă sub masca de colaborator intern la „Tribuna” a făcut Eugen Brote școală: Oțeliții sunt produsul lui! După ce le-a trezit acestora pofta de a se arunca asupra comitetului național ca lupii flămânzi asupra prăzii, a putut părăsi Brote liniștit coloanele „Tribunei” și da vizită Mitropolitului Mețianu spre a-și plasa prosa în coloanele „Telegrafului Român”, căci „oțeliții” mari și mici îi făceau trebșoarele mai bine decât le-ar fi putut el face. Astfel s'a produs criza „Tribunei”.

Și până când d. Oncu, unul din proprietarii „Tribunei” lăsa „în răspunderea” oțeliților atacurile lor inconștiente contra conducerii de partid, până atunci celălalt proprietar al „Tribunei”, păr. Ciorogariu „liturgisea împreună” cu Mangra, așteptând cu smerenie călugărească să fructifice roadele asaltului oțelit.

Astăzi avem perspectiva istorică împede înaintea ochilor. La caz de nevoie putem arăta pas de pas, articol de articol, cum înaintau concentric cele două acțiuni: înfiriparea politică a mangrismului, ca

Citiți-le la drum

de Ion Minulescu

Intr'un oraș de provincie.

Banalitatea ar fi prea strigătoare, dacă ne-am mărgini bunăoară, a recunoaște numai, că o mare diferență există între Capitală și orașele noastre de provincie.

Există totuși în această mare diferență aspecte, care puse în cumpăna fantaziei și a simțului artistic, fac orașele de provincie să atârne mult mai greu de cât capitala.

Pentru cei obișnuți să-și trăiască viața pe drumuri largi, bătătorite și sigure, Capitala le servește de ideal. Lupta pentru ziua de mâine, este tot atât de grea și plină de surprize dure-roase pentru cei începători, atât în Capitală cât și într'un oraș de provincie. Pentru cel care simte însă nevoia ca din când în când, să se abată din drumul mare, pentru a încerca senzațiile noi ale cărării cotite, încălcite și nesigure, orașele de provincie, sunt singurele ce-i pot mulțumi această fantazie.

Constatarea aceasta, deși pare paradoxală, ea este totuși justă și aproape generală tuturor orașelor de provincie.

Monotonia îngrozitoare, în care se plămădesc și se ofilesc energiile provinciei noastre, prezintă totuși varietăți de o natură mult mai superioară varietăților care în definitiv nu con-

stitutesc decât aceiaș grozavă monotonie a Capitalei.

Ne izbim însă mai des de monotonia orașului de provincie, fiindcă cercurile lui de activitate sunt cu mult mai restrânse. Dar pentru ochiul obișnuit să pătrundă dincolo de cercul de fier al acestei dureroase reprezentățiuni de cinematograf, orașul de provincie, apare un tot cu mult mai trainic și în acelaș timp cu mult mai complex decât Capitala.

Literații noștri au descris scene din viața Capitalei și a orașelor de provincie — nu vorbesc de scenele vieții de țară, care sunt false, pretențioase și triviale.

Ei bine, dintre cele două dintâi, prefer pe cele de provincie, nu fiindcă și-au găsit interpreți mai talentați, ci fiindcă în simplicitatea patriarhală a desfășurării lor, găsim — când voim să ne dăm bine de seama de ce se poate găsi în ele — o întreagă doză de rafinament cu mult mi puternică oricărei părți proporționale din viața Capitalei.

Capitala este un imens rezervoriu de apă captată din izvoarele împrejurimilor. Provincia în schimb, nu-i de cât unul din acele izvoare, care curate la obârșie, până să ajungă în marele rezervoriu, se turbură și au nevoie de filtrele observațiunei cotidiene.

Rețeta fericirii.

Prietinul, la moșia căruia mă găsesc de câteva zile, pare a-și fi alcătuit biblioteca, nu

după gustul lui, ci după cerințele timpului și locului.

Trei numere din „Je sais tout” colecția completă pe anul trecut din „L'illustration” și volumul „La science du bonheur” a lui Jean Finot, îmi furnizează cea mai plăcută lectură pe care o poți năzui la 400 km. depărtare de București, în mijlocul acestui decor simplu și primitiv, în care acoperișul roșu al bisericeii din sat, formează singura pată frapantă pe toată această întindere de albastru și verde.

De prisos să mai adaog, că dintre publicațiunile de mai sus, cartea lui Finot, mă interesează în primul rând. Mărturisesc însă, că celorlaltor nepricepuți la rezolvarea problemei fericirii, rețetele lui Finot nu folosesc cu nimic. Principiul, de altfel foarte simplu, că *pentru a fi fericit, trebuie mai întâi să voiești a fi*, nu le poate servi decât, cel mult, a-i arunca în brațele celei mai groasnice aventuri — excesul de voință — cu atât mai dăunătoare fericirii, cu cât la o altă pagină găsim, că *resemnarea este un început de fericire aparentă*.

Adevărul este că fericirea este și ea relativă, tot atât de relativă ca și talentul, inspirația sau puterea de creație. Te simți nefericit când opinia publică are toate motivele să te creadă fericit și într'un suprem moment de inspirație, crezi un capo de operă pe care însă critica și-l stigmatizează cu calificativul de *farsă*.

Și cu toate acestea, și farsa este un indiciu de fericire..

singur reprezentant al aspirațiilor românești de o parte și de altă parte: sforțări supraomenești de a discredita cu desăvârșire conducerea partidului, de o potrivă în sus și în jos.

S'a lucrat cu sistem și cu plan stabilit până în detalii. În sus căutau să trezească iluzia, că comitetul național nu prezintă pe nimeni, căci tot ce are poporul român de seamă, e pe partea trifoliului Brote-Mangra-Slavici, deci cu acesta să facă guvernul pace(!), iar în jos lucrau din reputeri, ca de fapt să spargă partidul și să-și creeze o ceată de aderenți, pe cari apoi să-i și poată prezenta guvernului ca reprezentanții autorizați ai păcii maghiaro-române!

De aici legenda lui Brote, că venirea lui Khuen la 1911 este răspunsul Monarhului la Memorandul Românilor din 1892.

Mai diabolică a fost cursa, pe care a încercat E. Brote să o pună d-lui dr. I. Maniu cu scrisoarea sa din „Tel. rom.” când a mers până acolo, să invoace mărturia ministrului prezident contra conducerii noastre de partid! De o parte atac contra întregii conduceri, de altă parte o campanie murdară de bănueli contra singuraticilor membri de comitet spre a sdruncina încrederea între ceice împreună sunt chemați a reprezenta cauza națională. Și murdarul pamflet, al cărui stăpân încă nu s'a anunțat, semnat „un colaborator al „Drapelului” și pus la cale contra mea, tot din aceea oficină ocultă a eșit!

Toate aceste pentru a provoca acea „criză în comitetul național” despre care vorbește acum părintele Mangra „spre a accelera — cum zice din vorbă în vorbă — înființarea politicei sănătoase (!) maghiaro-române!

Când s'a îngroșat gluma, când nu mai puteam lăsa chestia în stadiul unei hărțueli gazetărești, am adresat d-lui dr. Nicolae Oncu întrebarea: *Cui prodest?*!

Taberele erau doar clar desemnate. Pe o parte comitetul național, care susține continuitatea de partid, de altă parte mangrismul, care pe ruinele comitetului și

partidului caută să se instăpânească asupra situației politice a poporului. Tertium non datur!

Și d. dr. Oncu mi-a răspuns cu lingurițele de argint ale episcopului dela Caransebeș!

Celece au urmat sunt vii în memoria cetitorilor; lupta ce s'a desvoltat a pasionat cercuri mai largi.

Și unde a ajuns d. dr. Oncu? Ca scriul lui Mohamed plutind între comitetul național, de care s'a lăpădat și între „împreună liturgisitoriu” lui Mangra, silit fiind acum — ce-i drept cam târziu — să se lapede de laudele compromițătoare ale lui Mangra!

Acum sperăm, că și puținii de bună credință, rămași în tabăra „Tribunei”, care conștient și inconștient servia interesele trifoliului Mangra-Slavici-Brote, vor vedea, că în lupta înverșunată nu a fost vorba de luptă între comitet și „Tribuna” și cu atât mai puțin de poște personale de a face concurență „Tribunei” ori a se instăpâni asupra averii naționale dela „Tribuna”, ci a fost și este o luptă de apărare a partidului național român față de primejdia mangrismului. Căci nu ajungea a deschide coloanele „Tribunei” pentru poeticul condei al d-lui Goga, ca să bată în Mangra de mergeau puzderii, ci trebuia apărută autoritatea comitetului și disciplina de partid, fără de care nu poți da piept cu succes față de un dușman, care pe atâtea căi și cu atâtea mijloace te atacă deodată.

Har Domnului, am rășbit și prin aceste! Adevărat, că vreo câțiva au rămas pe teren, deși ne-ar fi plăcut să-i vedem și pe mai departe în șirele noastre. Dar în fine așa e lupta! Am trecut peste ei înaintea!

Astăzi stă comitetul național încheșat, unitar și solidar. Iar tot ce are poporul român sănătos și cu pricepere pentru solidaritatea națională și disciplina de partid, e pe partea comitetului național.

Valurile furibunde ale mangrismului s'au frânt de stânca puternică a unității și solidarității de partid. Cei răsleți au răs-

pândit multă greață, dar pagubă nu ne-au putut face. Din contră, ne-au încheșat și mai mult!

Intre asemenea împrejurări rămâne interviewul lui Mangra, dela care, Dumnezeu știe ce efect a așteptat, o lovitură în apă.

Adunarea dela Orăștie

Discursurile d-lor Vasile Goldiș, dr. Victor Bontescu și dr. Iuliu Maniu

Vasile Goldiș:

Dela era constituțională începând politicianii maghiari neconținut și cu mare insistență au susținut și susțin teza, că acei bărbați ai naționalităților nemaghiare din Ungaria, cari doresc să ia parte la viața politică a Statului-Ungar trebuie să între în vr'un partid politic maghiar, dar nu au voie și sub nici o condiție nu le este permis, ca să formeze ei înșiși un partid propriu politic naționalist, căci faptul acesta ar fi negațiunea ideii de stat unitar național maghiar și în consecință faptul acesta ar constitui o trădare de patrie. În timpul din urmă mai ales contele Ștefan Tisza a susținut cu mare vehemență teza aceasta zicând, că nu numai existența partidului național român este absolut inadmisibilă, dar nu se poate admite nici chiar formațiunea unui partid politic român moderat, căci în esență nici acesta nu ar fi altceva, decât negațiunea și trădarea ideii de stat național maghiar.

Cu felul acesta de gândire suntem prea obișnuți din partea politicianilor maghiari, dar ceea ce este mult mai dureros și mai detestabil este faptul, că în timpul din urmă s'au aflat bărbați chiar din neamul nostru, care să susțină această monstruoasă afirmând, că Românii, cari susțin un partid propriu românesc, partidul național român sunt dușmanii poporului român și că numai în sânul partidelor maghiare își poate poporul românesc să-și afle mântuirea și fericirea.

Această teză a politicianilor maghiari și a păcătoșilor noștri trădători este întocmai așa, ca și când ei ne-ar zice: Voi Românii aveți voie să locuiți în casele oricărui cetățean ungar, dar nici decum nu aveți voie să aveți casele voastre proprii, să locuiți în casele voastre proprii. Să fim va să zică cerșitori, căci aceia umblă din casă în casă, ori să fim slugi, căci aceia locuiesc în casele gazdelor lor, ori să fim cel mult jeleri, pe care stăpânul casei îi poate

Farsorii sunt oameni fericiți. Și fericirea nu așteaptă nici odată onoarea și munca de a fi pusă în formule învățate pe dinafară. Ea doarme cu lenevia unei orientale în profunzimile sufletului fiecăruia din noi, și dacă nu o găsim totdeauna acolo unde ar trebui, înseamnă că mai totdeauna ne muncim s'o căutăm pe aiurea decât în noi înși-ne.

Acți la țară unde mă aflu, toată lumea pare fericită. Zic pare, fiindcă n'am mers nici-odată până acolo încât să cercetez cu deamănuntul chiar sufletele celor de care nu mă simt aproape. Și cred că am dreptate fiindcă unui suflet simplu, nu-i trebuie prea multe pentru a fi fericit. A căuta să i-l amplificăm în mod brusca, așa cum ar visa-o poate câțiva grăbiți jonglori sociali, ar însemna să comitem o adevărată crimă. I-am răpi sufletului simplu de azi, deplina fericire fără a-i putea pregăti, oricât de meșteri ne-am crede, fericirea necesară sufletelor complicate de mâne.

Și fericirea aceasta particulară pe care le-o invidiez fără să mi-o doresc însă, mă fac totuși să renunț fără de voie la multe din multele-mi năzuinți, și pentru o clipă, două, să mă simt fericit și eu!...

O ascensiune îndrăzneată.

Una din marile plăceri ale prietinelui meu, este să umble într'o cabrioletă cu patru cai, pe locuri pe unde, îndrăzneții dinaintea sa, nu s'au aventurat decât cu piciorul, sau cel mult, călări. Deplin fericit însă, prietinelui meu nu este decât

atunci când poate târî încă pe cineva cu ei, în această periculoasă excursie. De data asta, cei căzuți la sorț, eram eu și doctorul județului.

Înhămați la cabrioleta gata de plecare, cei patru cai așteaptă nerăbdători în curte, frământând nervoși cu copitele nisipul.

În momentul acesta însă, ușa se deschide și o figură omenească, albă de praf, și roșie de oboseală, intră înăuntru.

— Al... Bună ziua doctore... Când ai sosit?

— Uite acum...

— Mergi cu noi?

— Păi... sunt cam obosit...

— Ce-are a face?... Mergem pe culme spre munți... E o șosea admirabilă, ca în palmă... la spune mă Trucă cum este șoseaua.

Și Trucă își mai privește odată stăpânul și cu glasul pe jumătate răspunde:

— Iacă așa ca în palmă, cum zici d-ta boierule...

.....

Clopoștii înaintașilor deșteaptă câinii satului, cari ne întâmpină cu nesfârșite urale, însoțindu-ne până la marginea râului unde se opresc cu toții.

De-acți încolo șoseaua dispăre și începem urcușul.

Pietrișul se schimbă în bolovani, cabrioleta începe să se aplece când într'o parte când într'alta, asemenea unei corăbii purtată de valuri, caii, aci pornesc în goană, aci se opresc în loc

sforzând și ne mai voinde să meargă, iar doctorul care n'a isprăvit încă să-și treacă batista dealungul feței nădușite, privește nedumerit, când la muntele din dreapta, când la prăpastia din stânga, când la prietinelui nostru care părea a-și fi epuizat tot repertoriul cu care obicinuia să-și îndemne caii la drum.

Fiecare din noi, ne întrecem a admira peisajele sălbatice ce se desfășoară în jurul nostru. Nimeni dintre noi însă, nu pomenim nimic de acea faimoasă șosea ca în palmă, pe care ne-o lăudase la plecare.

Ur-ăm mereu...

Cabrioleta noastră, din corabia de mai adineori, se transformă într'o adevărată nacelă de balon. Bolovani ne oscilează așa de tare încât ni-se pare că plutim. Ne încheștem degetele pe aripile Cabrioletei pentru a nu fi asvârliți jos, și la fiecare povârniș neașteptat, avem parcă impresia că ne rostogolim într'o prăpastie fără fund.

Dar iată-ne ajunși pe culme!...

Un pândar ne ese înainte, se uită curios la noi pe cari nu ne cunoaște și scărpinându-se leneș după ceafă, se adresează către prietinelui nostru:

— Mai mergeți departe boierule, sau mă duc după oameni?

— Du-te și să ne aștepți aci peste o jumătate de ceas.

— Dar ce faci nene cu oameni? îl întreabă unul din noi.

afară când îi place, numai stăpâni peste casa noastră nu putem fi. Voința aceasta se acordă perfect cu teza politicianilor maghiari, cari susțin, că în Statul acesta stăpân este numai neamul maghiar, iar popoarele nemaghiare sunt numai locuitori jeleri, cu chirie, slugi Ungurilor. Le fi însă rușine pentru neamul nostru, dacă noi nu acceptăm teoria aceasta, căci noi nu voim să rămânem și pe mai departe, nu voim să fim slugi în Stat, ci voim să fim stăpâni în țara noastră.

Avem noi multe dorinți, pe cari le au și masele poporului maghiar. Noi Românii, întocmai ca și masele mari ale poporului maghiar, dorim spre pildă reforma sistemului de impozite pe temeiul principiului progresivității, dorim reforma administrațiunii pe baza principiului adevăratei autonomii comunale, dorim ștergerea virilismului, a dreptului de candidare a pretorilor și prefectilor, dorim deopotrivă cu masele mari ale Maghiarilor reforma electorală senz democratic, cu introducerea votului universal, secret, egal, direct și cu votarea în comune, dorim reforma dreaptă a justiției și multe alte lucruri, pe cari le doresc și Maghiarii în cea mai mare parte a lor. Și în acestea chestiuni se poate întâmpla, ca noi Românii să luptăm alături cu aceleași partide politice maghiare, cari și doresc reformele trebuitoare pentru democratizarea vieții noastre de Stat.

Dar este o chestiune, care ne-a despărțit totdeauna și ne desparte și acum de toate partidele politice maghiare. Chestiunea aceasta este *ideia statului unitar național maghiar*. Dela începutul erei constituționale încoaci și până în ziua de astăzi nu numai toate guvernele țării, cari s'au succedat, dar și absolut toate partidele politice maghiare din țară, fie guvernamentale, fie opoziționale, au avut și au încă și astăzi de bază la programele lor politice *ideia statului unitar național maghiar*. Această idee nu va să zică altceva, decât pretenția, ca Statul-Ungar, din poliglot, ce este, să devină stat național maghiar, adică toate popoarele nemaghiare din țară să se contopească în rassa maghiară, în poporul maghiar, pierzându-și naționalitatea lor. Ca un firesc eflux al acestei idei imposibile și nefericite a putut acum în zilele din urmă secretarul de stat Balogh Jenő în parlamentul ungar răspunzând deputatului slovac Judica să susțină teza monstruoasă, că cultura în Statul acesta numai ungurească poate să fie. Noi însă aci, ca la Lugoj, și ca pretutindenea le spunem stăpânilor noștri șovinisti, că noi Românii nu voim altă cultură, decât numai cultură românească.

Ideia statului unitar național maghiar este dușmanul de moarte al tuturor popoarelor nemaghiare din țară, căci această idee pretinde dela noi abdicare la naționalitatea noastră pro-

prie. Noi Românii însă niciodată nu vom recunoaște îndreptățirea acestei idei nedrepte și imposibile și niciodată nu vom înceta să luptăm până la moarte împotriva ei. Vină jandarmii cu miile, vină regimentele toate, deschidă-se temnițele pentru noi, ceară-ni-se orice jertfă: noi Românii vom rămânea neînfricați și nu vom înceta să cerem pentru noi deplina noastră viață națională în Statul acesta, pe care îl susținem cu sângele nostru și cu avutul nostru.

Să învățăm, iubiti frați Români, dela un mare bărbat ungar, ce este naționalitatea pentru un popor. Iată ce zicea despre naționalitate idealul Maghiarilor, Kossuth Lajos: „Fără naționalitate viața este de prisos. Atunci, când am pierde cuvântul limbei noastre naționale, ne-am pierde și sufletul. A pierde naționalitatea este a muri ca popor. Pentru aceea naționalitatea și limba sunt mai scumpe, decât libertatea; căci libertatea pierdută se poate recâștiga, iar naționalitatea niciodată. Naționalitatea este cea fizionomie, cu care un popor se arată în sânul națiunilor; asemenea fizionomie individuală avem și noi Ungurii și pe aceasta nu o voim să o pierdem; pentru că a o pierde înseamnă a muri”.

Așa a grăit Kossuth Lajos către frații săi maghiari. Dar, fraților, ceea ce este adevăr pentru Unguri, este adevăr și pentru noi. Dacă Ungurilor naționalitatea lor le este mai scumpă, decât libertatea, le este mai scumpă chiar decât viața lor, *tot astfel de scumpă ne este și nouă Românilor naționalitatea noastră românească*. Naționalitatea noastră românească ne este nouă cel mai scump avut în lumea aceasta. Cine vrea să ne ia naționalitatea, acela vrea să ne răpească sufletul. Nu i-se poate cuiva smulge sufletul și să fie lăsat apoi să trăiască mai departe. Pentru aceea noi Românii trupurile noastre trecătoare bucuros le dăm morței, dar vrem să ne mântuim sufletul nostru românesc nemuritor.

Iată, fraților, prăpastia îngrozitor de adâncă, care ne desparte pe noi de toate partidele politice maghiare din țara aceasta. Intre astfel de împrejurări Românul, care intră în oricare partid politic maghiar, face act de cea mai groaznică trădare a neamului său.

Dar dacă noi nu putem accepta, ideia statului național maghiar, ci tocmai dimpotrivă trebuie să aducem toate jertfele întru combaterea acestei idei, nu mai puțin trebuie să cerem, ca naționalitatea noastră nu numai să fie scutită de orice năvală dușmană, ci trebuie să pretindem, ca această naționalitate a noastră să fie garantată prin înseși instituțiunile Statului. Statul trebuie să ofere cele mai sigure garanți pentru asigurarea, întărirea și progresarea naționalității noastre. Pentru aceea noi nu putem admite, ca scutirea naționalității noastre să fie lă-

sată în grija străinilor de neamul nostru, ci cerem, ca în viața politică, în parlament, în administrație, în școală și în justiție să fim puși noi Românii în condițiunea, ca noi înșine să putem dispune în afacerile, cari privesc naționalitatea noastră. Vrem să ne instruăm în limba noastră în școalele populare, în școalele medii, chiar la universitate, vrem să ne administrăm noi înșine și vrem să fim judecați în limba noastră de către judecători din sângele nostru.

Până când partidele politice maghiare vor susține ca bază a programelor lor politice ideea statului maghiar, până atunci nici vorbă nu poate să fie despre vre-o apropiere între noi și între acele partide. Nu zicem, că din capul locului și pentru vecii vecilor vrem să trăim în contrarietate cu toate partidele maghiare. Dimpotrivă dorim din tot sufletul, să se ivească odată acel partid politic maghiar, care abandonând chimera statului unitar național maghiar să se pună pe principiul egalei îndreptățiri naționale a tuturor popoarelor din țară. Un astfel de partid va întâmpina toată dragostea noastră. Și dacă va veni vreodată în fruntea țării ungurești un guvern, care va pune în programul său această egală îndreptățire națională a tuturor popoarelor țării: noi vom fi cu el.

Până atunci suntem, însă, siliți să luptăm din rășputeri în contra tuturor guvernelor și în contra tuturor partidelor politice ungurești. Și avem nădejde de izbândă, pentru că dreptatea este cu noi. Invingerea dela noi atarnă. Când absolut toți Românii, dela vâldică până la o pincă, vor fi soldați credincioși disciplinați ai partidului național român, învingerea noastră va fi desăvârșită. În scopul acesta vorbim, în scopul acesta scriem, în scopul acesta ținem adunările acestea, în scopul acesta agităm. Și dacă știu, că un singur suflet din mijlocul D-voastră, venit aici cu îndoieli, se va depărta întărit în credința sa națională, eu voi fi deplin mulțumit, că osteneala mea de astăzi n'a fost zadarnică. În adunările acestea ne întărim unii pe alții. Noi vă întărim pe voi, fraților, iar eu din însuflețirea voastră sorb nouă și însuțită putere spre a duce lupta mai departe pentru biruința sfintei noastre cauze naționale. Vă mulțumesc pentru prilejul acesta de împrumutată întărire în credința noastră. Să trăiți, ca să ajungem încă în viața noastră biruința frumosului nostru steag național.

Dr. Victor Bontescu:

Fraților, în arșița soarelui ne-am adunat, ca să petrecem împreună spunându-ne durerile și consultând asupra mijloacelor pentru delăturarea lor. E sărbătorită arșița soarelui pentru cei dornici de viață, căci ea produce coacerea bunătaților trebuitoare vieții. Dar noi Românii nici de arșița soarelui nu ne putem bucura, căci nu pentru noi produce ea bunătațile sale, ci pentru alții se coc grânele muncite cu sudoarea muncii noastre. Că noi Românii în țara aceasta că suntem de nedreptățiti, o putem dovedi chiar cu cifrele statistice, nu numai cu vorbe. Din statistica comitatului nostru chiar vă puteți convinge, că partea covârșitor de mare a greutăților țării cad asupra poporului nostru, iar din bunătațile ei numai partea disparent de mică, ori chiar nimic. (Oratorul citește aci mai multe date statistice din comitatul Hunedorii, din cari rezultă nedreptățirea colosală a Românilor din acel comitat).

Noi muncim și de roadele muncii noastre se bucură fii altor neamuri. Să privim numai la slujbașii comitatului nostru și vom vedea că partea cea mai mare a lor este de neam străin. Noi dăm pâinea de toate zilele slujbașilor și acești slujbași nu se iau din mijlocul nostru, ci tot numai dintre străini. Și măcar dacă slujbașii aceștia pentru pâinea, ce li-o dăm, și ar face datoria cum se cuvine în slujba lor și-ar îngriji cu credință și cu iubire de daraverile oamenilor. Dar nici asta nu o fac. D-voastre știți, că însuși guvernul a fost nevoit să trimită în comitatul nostru o comisie de cercetare, care a descoperit cele mai mari abuzuri din partea slujbașilor, așa că mai mulți dintre ei au fost lipsiți de oficiu. Chiar dacă nu am avea noi Românii dreptul firesc să cerem, ca să ni-se pună slujbași din neamul nostru, care drept însă îl avem și îl pretindem, la toată întâmplarea putem cere ca slujbașii puși în fruntea noastră să-și facă datoria îngrijind cu iubire de interesele obștei.

— Să ne coboare cabrioleta.
Și prietenul nostru care petrece pe socoteala tovarășilor de ocazie, adăogă:
— Deshământăm caii și coborâm pe jos. Altminteri ajungem cu găturile frânte.
— Bine, bine, dar șoseaua aceea ca 'n palmă?
— Șoseaua?... Apoi cum v'ăși fi adus eu să-mi vizitați proprietățile, dacă nu v'ăși fi promis șosele ca 'n palmă?...

Spre sat.

La întoarcere, pândarul ne așteaptă cu alți doi oameni.
Deshământăm caii și începem coborâșul cu precauțiunile unui Anibal sau Napoleon care ar coborât Alpii.
Eu care m'am însărcinat să duc pușca pândarului închei convoiul ce șerpuește înaintea mea pe dârile adânci săpate de apele ploilor.
Imi aduc aminte că am văzut cândva o fotografie a lunei, care sămăna perfect de bine cu pârtia lăsată pe coastă de roțile împiedecate ale cabrioletei, și mă întreb:
Oare în lună vor fi cabriolette cu patru cai?...
Încep să-mi simt picioarele îndoindu-se de oboseală și par'că sunt gata să regret asfaltul cald și mirositor al trotuarelor Bucureștilor. Mă gândesc la cei rămași acolo de unde am plecat acum două săptămâni, la ce-i care-și sorb li-
știți șvartul la *Terasă* și pe măsură ce cobor

spre sat, mă simt par'că tot mai aproape de București.

Iată-ne ajunși.
Doctorul care mânase înaintași, s'a așezat pe un petic de iarbă, făcându-și vânt cu pălăria albă de creton.

— Dacă mai întârziam pe culme, ne apucă noaptea.

— Ești obosit doctore?

— Nu prea... A început să se răcorească...

Uf! Ce bine este!...

— Lasă că o să mâncăm cu o poftă nebună.

— Da, da, cum se mănâncă la Țară.

Doctorul însă se laudă. Buzele-i abea-i se mișcă de oboseală... abea mai poate vorbi.

— Bine mă Trucă, ziceai că șoseaua este ca 'n palmă.

Trucă se rușinează, lasă ochii în jos și nu răspunde.

— Ia spune mă... Tu ai fost pe șoseaua aceea?

— Cum dracu nu...

— Și ca 'n palmă este?...

— Păi dacă o vrea boerul așa, ce să-i fac eu?...

Și Trucă râde șiret, în timp ce doctorul se lasă obosit pe banca din fața caselor și-și dă mâinile nădușite să i-le lingă un câine, care pare a-l cunoaște și a-l compătimi.

Dreptatea însăși cere însă, ca Românii să fie îngrijiiți prin slujbași eșiți din sângele lor, căci numai aceștia cunosc năcazurile și durerile lor. Dar se cuvine lucrul acesta și în scopul, ca poporul românesc să se poată împărtăși de darurile binefăcătoare ale culturii mai înalte, căci între împrejurările de acum bietul român în zadar își trimite fiii săi la școală, de oarece Românii, oricât de învățați ar fi, nu sunt îngăduiți la slujbele mai bune, ci sunt siliți să rămână în sărăcie ori să-și părăsească țara.

Vedem noi bine și o știe acum întreg poporul românesc, că schimbare în starea aceasta de lucruri nu se poate aduce, decât numai prin introducerea în lege a votului universal, direct, egal și secret. Nici prin votul universal nu se vor schimba lucrurile numai decât în binele acela, pe care îl dorim noi toți, căci votul universal ne va da numai puțința, ca să îndreptăm încetul cu încetul aceste stări de lucruri, de cari cu toții cu drept cuvânt ne plângem. Și atunci mai ales dela noi înșine va atârna fericirea noastră, căci dacă noi nu vom pune toate puterile noastre în unire pentru de a ne scoate din rău, ci vom orbeca și pentru mai departe în certuri și în neunire, nici odată nu ne vom mântui. Astfel și votul universal, fără de care toate ni-zuințele noastre spre bine rămân zadarnice, nu mai fiind unii la alții ca fierul îl vom putea câștiga. Am fost în diferite rânduri în mijlocul D-voastră, cunosc însuflețirea și dragostea voastră de neam. Pentru aceea am nădejde, că învățând toți Românii să fie asemenea vouă, bunul Dumnezeu ne va ajuta, să vedem odată cu ochii fericirea acestui neam obidit de soarte. Să trăiți!

dr. Iuliu Maniu.

A trecut acum anul, de când m'am aflat iar aici în mijlocul d-voastră. Toți eram atunci veseli, căci stam înaintea alegerilor și în fruntea luptei românești din acest cerc falfăia mândrul steag național, pe care era scris numele dr. Aurel Vlad, unul dintre cei mai vrednici Români, fala noastră și mândria noastră a tuturor. Nădejdea noastră a fost înșelată. Nu din vina iubitelui nostru dr. A. Vlad și nici din vina d-voastră, care v'ați purtat atât de românește și atât de brav, dar a fost înșelată nădejdea noastră prin fără de legile nemeipomenite, săvârșite din partea stăpânirii.

În fața acestor fărădelegi, în fața acelor mișelii, cari s'au săvârșit și în acest cerc la ultimele alegeri, văzând însuflețirea și dragostea d-voastră nestrămutată față de iubitul d-voastră candidat de atunci, cu toate că hârtia de mandat prin abuz și fărădelege a fost dată altuia, noi toți cu drept cuvânt putem afirma, că adevăratul deputat dietal al acestui cerc, deputatul d-voastră este dr. Aurel Vlad. (Ovațiuni însuflețite).

Având, fraților, datorința, să ne dăm seamă de situațiunea politică, în care se află de prezent țara noastră și ne aflăm noi, trebuie să ne punem întrebarea: oare situațiunea politică și situațiunea noastră este acum mai bună, decum era acum e anul? Și numai decât trebuie să mărturisim, că această situațiune nu numai că nu s'a îmbunătățit, ci dimpotrivă s'a făcut mai rea. Simțiți-ți oare d-voastră ușurare în urma guvernului Khuen-Héderváry? Mișoratu-s'au greutățile, ce ne apăsa? Dările sunt oare acum mai mici? Limba noastră românească este mai cinstită acum, ca mai înainte? La toate întrebările acestea d-voastră ați dat cu tărie răspunsul, că: nu. Așa este. Nu numai, că în bine nimic nu s'a schimbat, ci dimpotrivă greutățile noastre s'au sporit.

Dacă, fraților, vom căuta mai cu dinadinsul cauzele acestor stări de lucruri, atunci va trebui să constatăm, că izvorul adevărat al tuturor relelor obștești, de cari suferim, este faptul, că poporul român, națiunea română din țara aceasta este cu desăvârșire înlăturată dela conducerea trebilor publice. Nu ni-se poate face nouă dreptate, câtă vreme nu vom fi îngăduiți, ca să ne-o facem noi înșine. Poporul român nu se va putea feri în țara aceasta până atunci, până când nu i-se va da și dânsului dreptul și posibilitatea, ca el însuși să aibă cuvânt hotărâtor în conducerea afacerilor publice. Pentru aceea noi trebuie să cerem, precum și pretindem, ca națiunii române să i-se dea puțința de a se valida politiceste în constituția statului în măsura numărului său și a importanței sale culturale și economice. Cum ne

vom putea noi sătura vreodată, câtă vreme și pâinea și cuțitul este în mâna altui neam străin? Este o stare deplorabilă și de nesuferit, ca noi să fim puși în situațiunea de a aștepta numai dela străini fericirea noastră ca neam românesc. Trebuie să ni-se dea și nouă cuțitul, ca să ne tăiem din pâinea bunătaților statului atâta, decât avem trebuință neapărată pentru asigurarea și dezvoltarea ființei noastre românești. Căci altfel niciodată nu ni-se va face dreptate. Viața noastră de stat o dovedește aceasta pe deplin. Și dacă se fac legi, cari au în vedere și drepturile noastre, executarea acestor legi se dă în mâinile astorfel de oameni, străini de neamul nostru, cari nu numai nu fac ceea ce zice legea, ci săvârșesc chiar contrarul. Știți doar d-voastră, că este lege, care pretinde, ca scrisoarea românească să fie respectată la administrație, la justiție. Legea dă drept fiecărui cetățean, ca să poată face plânsoarea în limba sa, citațiunile la judecătorie să se trimită oamenilor în limba lor, sentințele asemenea, dar cine mai socotește azi legile acestea? Nimeni, ci din potrivă ni-se scoate limba noastră românească din toate drepturile ei.

Noi pretindem însă, ca poporul românesc să nu fie în țara aceasta slugă, care stă la ușă cu pălăria-n mână, până se ospătează domni, ci cerem ca și națiunea noastră să fie așezată în cinste alături cu poporul maghiar la masa bunătaților statului. Cerem și niciodată nu vom înceta a pretinde, ca tot astfel limba noastră să fie așezată la loc de cinste în viața de stat asemenea tuturor altor limbi din țară.

Toate acestea nu le vom putea ajunge, decât numai atunci, dacă neamului nostru i-se va da puțința ca să se valideze atât la aducerea legilor, cât și la validitatea lor. Și deoarece acestei validități publice a națiunii noastre toate partidele politice maghiare se împotrivesc, pentru aceea trebuie noi să ne susținem și să întărim partidul nostru național român, care singur are scris în programul său această validitate politică a neamului nostru. Fiind noi popor deosebit de toate celelalte popoare din țară, e lucru prea firesc, că noi totdeauna vom avea interesele noastre deosebite și astfel totdeauna va trebui să avem partidul nostru național român, care va avea chemarea să apere și să ducă la îndeplinire credințele și interesele speciale ale poporului nostru românesc în cadrele Statului-Ungar. Niciodată deci nu se poate întâmpla și ar fi adevărată nefericire, când s'ar întâmpla, ca poporul românesc să nu-și aibă partidul său politic deosebit de toate celelalte partide politice ale țării.

E timpul înaintat și cred, că d-voastră v'ați obosit ascultându-ne de atâtea ciasuri, totuș trebuie să vă cer răbdare, spre a vă mai spune câteva cuvinte.

Am mai zis mai înainte și d-voastră ați adevărat, că dela alegerile din urmă nimic înspre mai bine nu s'a schimbat în această țară. O știm însă cu toții, că s'a făcut mai rău. Lucrul acesta se adevărește mai presus de orice îndoielă mai ales prin proiectele de legi referitoare la armată, cari în curând vor ajunge în desbaterea Camerei ungurești.

Este adevărat, că prin legile acestea se va introduce serviciul militar de doi ani, o veche dorință și pretenziune a partidului nostru, dar în schimb pentru această ușurare se pun în vedere greutăți atât de mari, încât ele vor întrece mult ușurarea ce ni-se face prin timpul scurtat al serviciului. Nu numai dările pentru armată se vor mări în măsură îngrozitoare, dar se înmulțește în mod însemnat și numărul recruților. De unde până acum dădeam pe an 60 mii de feciori la cătănie, de aci încolo va trebui să dăm anual 93 mii, adică în fiecare an 33 mii de cătane mai mult. Această greutate o va simți mai ales iarăși numai clasele muncitoare, numai voi țărani, asupra cărora zac toate greutățile țării.

Și nu numai atât. Noi Românii în urma urmelor am fost totdeauna fii credincioși tronului și patriei și am cătănit fără nici o supărare pentru greutățile cele mari ale cătăniei. Am fost chiar cu toată iubirea pentru armată, căci acolo era limba nemțască limba de comandă, dar în celelalte lucruri feciorii tuturor neamurilor erau deopotrivă și un neam ori vr'o limbă nu avea mai multe drepturi, decât alt neam ori altă limbă. Acum însă prin nouile legi militare se introduce șovinismul unguresc și în armată. Acum va trebui să simțim, că noi Românii suntem și în ar-

mată nedreptățiți, că limba noastră și acolo este nerespctată, că limbei ungurești și acolo i-se dau mai multe drepturi, decât limbei românești. Ne doare nespuse de mult faptul acesta și suntem hotărâți a protesta cu toată tăria împotriva acestor nouă fără de legi, cari ne amenință.

E bun Dumnezeu fraților și dacă ne vom pune în el nădejdea noastră și cu sufletul curat vom nizu cu toții ca punând umăr la umăr să ne scoatem din relele, cari ne apasă, El ne va ajuta. Vă mulțămesc pentru răbdarea și bunăvoința, cu care m'ați ascultat. Bunul Dumnezeu ne ajute, ca să putem duce la izbândă steagul dreptății. Să trăiți!

Ministrul de externe român la contele Aehrenthal. Din Viena ni-se anunță, că Luni d. *Titu Maiorescu*, ministru de externe al României, întorcându-se dela concediu, din München, a sosit la Viena, unde eri a avut o consfătuire mai lungă cu contele Aehrenthal, ministru de externe austro-ungar. Astăzi Aehrenthal a dat dejun în onoarea d-lui Maiorescu.

*

Dorința comitatului Timiș. Din Timișoara primim știrea, că în 4 Iulie n. congregația comitatului Timiș va ținea ședință. Cu prilejul acesta se va desbata propunerea prezintată de contele Ioan Woracziczky și deputații din comitat, în scop, ca prefectului comitatului să i-se redă vechiul titlu de „conte de Timiș“. Contele Woracziczky și soții cer, ca publicul din comitat să roage pe prim-ministrul, ca acesta să facă propunere la forul cel mai înalt în chestia aceasta.

*

Criză parlamentară și ministerială în Austria. Consecințele alegerilor parlamentare semnalate de noi cu o săptămână înainte s'au arătat deja.

Criza de cabinet a izbucnit și guvernul Diernerth este înlocuit prin unul Gautsch. Aceasta însă nu va înlătura nici pe departe criza cu mult mai gravă parlamentară, care va trebui să izbucnească cu siguranță. Căci nu este nici un indiciu, care să ne arate, că un guvern Gautsch va avea majoritate în Cameră, chiar și în acel caz, dacă s'ar păși încăodată la dizolvarea Camerei. De aici rezultă, că parlamentul va fi convocat eventual numai la toamnă. Și dacă chiar s'ar convoca pe 17 Iulie, este întrebare, că oare ar începe alte lucrări, decât cele de constituire. Prin o astfel de măsură s'ar amâna, ce e drept criza, dar nu s'ar fi făcut încă nimic.

O singură urmare vor avea aceste eventualități: o generală scârbă față de alegeri în toate în sânii tuturor naționalităților Nemulțumirea aceasta s'a vădit de altcum și la alegerile prezente, când cu toată obligativitatea votării s'au dat peste 1000 ședuli albe.

Și acest curent cuprinde tot mai mult teren mai ales în cercurile muncitorilor, și anarhiștii teoretici se înmulțesc atât în Viena, cât și în Bosnia și Știria.

Socialdemocrații au să-și mulțumească succesele tuturor acelor, cari aparțin vr'unei din categoriile mai sus amintite și nici decât vr'unei consolidări sănătoase și fari, care ar exista la bazele lui.

Din toate straturile sociale începe a ieși la suprafață tot mai mult tendința de a se așeza pe temeliiile autonomiei naționale. Dureros, că în campania electorală nici un partid nu s'a folosit de acest mijloc de agitație, când de bunăseama rezultatul alegerilor ar fi fost cu totul altul.

Și Cehii încep a se împrieteni cu autonomia națională, cum arată aceasta un articol apărut de curând în „Ceski-Viden“. În acest articol se zice cu cuvinte aspre apăsaerea naționalităților din Ungaria a Slovacilor, Românilor deopotrivă și se pretinde revizuirea constituției pe baza autonomiei naționale.

În Galiția în toate grupele nepolone s'a accentuat și pretins în cursul campaniei electorale autonomia națională. Și aceste partide au fost doar singurile, cari au luptat cu aceasta.

Deputații italieni pretind în schimb universalitate italiană și numai în acel caz sunt aplicabili să sprijinească guvernul.

Aceste apariții dau foarte mult de gândit guvernului din Viena, care vânează după majoritate în Camera.

La aceste se mai adaugă și obstrucția reformelor militare și îndârjirea tuturor pentru concesiunile făcute Maghiarilor.

Evident deci, că sunt întemeiate îngrijorările politicianilor serioși pentru viitorul parlamentar al Austriei.

*

Ministerul austriac. Noul minister austriac compus astfel:

Președinte: Gautsch,
Landwehr: Georgi,
Culte și instrucție: Stürgh,
Justiție: Hohenburger,
Finanțe: Meyer,
Interne: Wickenburg,
Lucrări publice: Marek,
Agricultură: Widmann,
Fără portofoliu: Zalesky,
Șeful min. de comerț: Șeful de secție Mataia,
Șeful min. căilor ferate: Șeful de secție: Röl.

Parlamentul ungar

Sedința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 28 Iunie.

În sedința de azi Camera a rezolvit chestia interne. A stabilit noul regulament de serviciu al slujbașilor și a promovat pe câțiva slujbași vechi merituosi. Apoi prim-ministrul a răspuns la opt interpeleții vechi, dintre cari chestia subprefectului dela Nagytapolcsány și afacerea de mult uitată a prefectului Alexandru Erösd, cu opoziția din Murăș-Turda au provocat discuții agitate. Din cauza sărbătoarei de mâne a catolicilor (ss. apostoli Petru și Pavel) Camera nu va ține sedințe până Vineri, când se va începe dezbaterile proiectului în chestia apropiată.

*

Sedința se începe la orele 10¹/₂ a. m.

Prezidează *Francisc Kabós*.

După verificarea protocolului sedinței trecute se cetește protocolul de interpelețiuni, în care următorii deputați au însemnat interpelețiuni:

E. Abrahám, către ministrul de finanțe, în chestia *urcării prețurilor tutunului și țigărilor*,

E. Ivánka, către min. de interne, în chestia apărării contra *holerei*, și tot

E. Ivánka, către ministrul de interne, în chestia *înființării băncii rulett pe insula Margareta*.

Gh. Szmrecsányi excepționează faptul, că interpeleția lui din sedința trecută în chestia lui Ant. Beszkid nu s'a cetit.

Președintele declară, că însemnarea interpeleției d-sale rămâne valabilă și că după decizia comisiei de imunitate va fi prezentată Camerei.

Camera primește după a treia cetire proiectul în chestia regulării lucrului de noapte a femeilor și înarticularea proiectului conform pactului internațional în chestia suprimării comerțului de sclavi din Africa.

Proiectele acestea se transpun Camerei magnaților.

Pactul dela Genf.

Baronul *Ed. Solymossy*, raportor, explică și recomandă primirea proiectului în chestia înarticulării pactului dela Genf.

Camera primește fără discuție proiectul.

Biblioteca Camerei.

Juliu Pekár, raportor, raportează, iar Camera primește raportul despre înmulțirea și bilanțul pe 1910 a bibliotecii Camerei.

Juliu Bujánovics, raportor, prezintă proiectul comisiei economice în chestia componerii unui

nou *regulament de serviciu* a slujbașilor Camerei și raportul acestei comisii în chestia promovării mai multor slujbași ai Camerei.

Camera la propunerea lui *Jul. Muzsa* primește în unanimitate proiectul și raportul comisiei economice.

Sedința se suspendă pe 10 m.

După redeschiderea sedinței

Camera decide, că din cauza sărbătoarei de mâne (ss. Ap. Petru și Pavel) sedința următoare să se țină Vineri la orele 10¹/₂ a. m.

Răspunsurile prim-ministrului.

Cont. Khuen-Héderváry: Răspunde la interpelearea lui *Gh. Szmrecsányi* în chestia subprefectului dela Nagytapolcsány. Subprefectul a oprit ținerea adunării dela Nagytapolcsány, fiindcă un orator al adunării, preotul Gramantsik a agitat în contra Calvinilor și a Ovreilor. De altfel preotul acesta nu ocupa nici o funcție, ci săptămâni întregi umbla prin comitat, agitând din sat în sat, iar fiind provocat să se legitimizeze, nu s'a putut legitima prin nici un act. După părerea mea, a spus prim-ministrul, subprefectul a purces corect.

Gh. Szmrecsányi: Declară, că nu ia la cunoștință răspunsul prim-ministrului.

Camera după replica lui *Szmrecsányi* ia la cunoștință răspunsul prim-ministrului.

Cont. Khuen-Héderváry mai răspunde apoi la alte șapte interpeleții.

Camera ia la cunoștință răspunsurile prim-ministrului.

CORESPONDENȚE

DIN ȚARĂ

SCRISORI DIN BLAJ

Scrisoare din Blaj la sfârșitul lui Iunie! Cititorul, care s'a pripășit vre-odată pe vremea asta prin Blaj, va crede că are să cetiască tângueli împotriva dogoarei soarelui, a norilor de praf, sau crede că are să găsească o descriere poetică sau mai puțin poetică a vieții potolite de nădușala și plictiseala verii. Dar se înșală. — Azi nu în toate casele Blajului sălășluște vestita liniște patriarhală și nu între toate zidurile lui vechi se toarce monotonul fir de toate zilele. Pe unele fețe bine știute s'a așezat un fel de gravitate care nu poate rețușa îndeajuns cutele tremei; unii oameni bine știuți, gesticulează, capacitează pe cei îndărătnici. Se țes intrigi subțiri, se duce o nobilă luptă de emulare.

Iubitul meu cetitor va fi nerăbdător să găsească pricina acestei deraiări și va vrea să știe „evenimentul”. Ca să nu-l las în nedumerirea care naște și nădejdi, îl luminez: A sosit magnificența sa, ilustritatea sa d. dr. *Iosif Șeghescu*, deputat dietal, profesor... comisar... etc. etc. Și nu numai singur, ci îmbărbătat de frumoasa primire ce i-au aranjat-o bunii săi prieteni de aci în rândurile trecute: și-a adus și cocoana și adorații de băeți, ca să se împărtășească și ei de cinstea ce i-o pregătesc bunii noștri români.

Și s'au pornit spinări cartilaginoase să se încovoale până la humă și s'au pornit ochi atenți să prindă cele mai tainice dorințe. Și s'a pornit ticlucirea de fraze și discuțiile în jurul programului. — Ce credeți dv.? Il. Sa stă trei zile, cari trebuie să le potrivești așa să se despartă cu impresii bune și de altă parte să ajungă fiecare care dorește să-i spele picioarele și să-i sărute cutele sfințitei sale haine.

„De gazdă e la mine!” — Declară înfocatul naționalist, stimatul provizor al domeniilor mitropolitane. — De gazdă e la mine. Mi-am rezervat de mult acest drept. Și mi-s'a promis în rândul trecut. Nu se poate să meargă altundă... „Dacă nu se poate, bine. Mâne am să îmi fac onorul și sunt sigur, că nu va refuza dacă îl voui pofti la o cafeletă — mai ales dacă pui și tu o vorbă, frate Ioane!” ...Și sare al treilea: „Mâne la ujină la tine? Ah, și chiar mă cugețam să avem noi fericirea! Atunci la mine când ajunge? Mâne la masă este invitat împreună cu stimata familie, la ujină la tine, la cină... Ce să mă știu face?” — Dar marele organizator și „prieteni vechi, intim”, umbla pe la

oameni și aranjase chestiunile. Ba ce e mai mult, cu talentul d-sale i-a succes să scoată o ujină liberă când are să-și plaseze distinsul oaspe la vre-o familie care încă nu a avut fericierea... Dar vedeți și pe aci sunt oameni incuși, cari nu știu datorințele sociale și resping astfel de oferte onorifice.

Și tu iubite cetitor, care poate cunoști acești oameni găzduitori și culti, stai nedumerit ca și mine și te întrebi: Doamne, ce-i poate îndemna pe acești oameni să pună la pod pe trei zile întregul bagaj de conștiință națională, care îl poartă pururea în spate și îl strigă în lume zi de zi, an de an? Doamne, ce pot fi tainicele îndemnuri, care îi fac în stare să vorbească azi oamenilor și sufletelor fragede despre idealism, despre ținte înalte, despre curățenia sufletului și mâine să strângă cu ardoare la piept întruparea dorului de căpătuială, cea mai clasică pildă de devalvare morală, ce ne-a prezentat viața noastră publică.

Va zice unul: „prietenia veche, anii petrecuți la oaltă la seminar...” — Dar prietenia nu poate izbi cu piciorul în sufletul, care i-a dat viață. Prietenia are margine pe cari i-le ridică cinstea. Prietenia veche nu mai poate trăi azi, când potopul patimilor urite au spălat dela rădăcină nisipul pe care a crescut. Ce mai razimă azi prietenia veche cu rădăcini putrezite? Amintirile? Suntem oameni cu suflete de femei bolnave, cari în unele momente uită orice rezerve și se aruncă în brațele nemernicului de care o leagă amintiri? Un an, doi, trei sunt în stare să tociască orice argument al minții și al cinstei și să deschidă loc valurilor sentimentelor „gingașe” cari îmbrățișează în extazul lor și murdărie și mucegaiu?

Și va zice altul: „mi-a făcut un mic serviciu”. Asta se poate. Carierele aceste se zidesc pe mici servicii făcute în dreapta, în stânga, mici intrigi, mici lingușirii, bătăieli din coadă în fața celor mari... Mici servicii va fi făcut „ilustritatea sa” celor ce au avut inconștiența să le ceară și să le primească. Dar fii tu liniștit, protejatele, cu camete de uzură i-s'a întors patronului d-tale jertfa ce ți-o adus-o. În câte „comunicări confidentiale” nu se va fi ridicat pe el provocându-se la serviciile ce le face el oamenilor și de câte ori îți va fi amintit el numele ca al unuia, care „ai eșit de sub mâinile sale” sau „ai fost în rețete rânduri sprijinit de el”. Să nu-ți faci scrupule de conștiință, că va rămânea nerăspălită binefacerea de care te-a învrednicit. Ci te cugetă: *errare humanum...* și te lapadă de trei ori de sătana, ispititorul. Și așa nu vei fi un titlu de jenă pentru cei cu cari trăiești.

Și va zice iarăși altul: „E preot român și e profesor de limba română la universitate”. Da, e preot român și îți arde fața de rușine, când te cugeți la asta. Și e profesor de limba română. Dar dacă i-ai ascultat vre-o prelegere și se strâng pumnii de mânie, că ți-e dat să trăiești în o țară în care astfel de oameni învață limba ta pe profesorii neamului tău!

Ori cât și-ar încinge trupul cu brăne preotești, el nu este preot român și ori cu ce litere groase ar scrie el sub iscălitura „profesor de limba română la universitate” nu este el profesor de limba română. Și să-i încingă bunăvoința marilor săi prieteni azi-mâne de trei ori cu brău purpuriu rotunzimea — și să primească titule peste titule el va rămânea tot cine este.

Și român cum se cade nu-l va găzdui și nu se va îmbulzi și bucura că-l are la masă.

Și așa e Blajul azi, și așa e mâne. Poimâne la o partidă de biliard, la o masă în verde sau la o plimbare vor fi atâția, cari își vor bate pieptul și își vor da lecții de dragoste de neam și de conștiință națională.

Corespondent.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Litere — Arte — Științe

In inima mea...

*In inima mea stă săpat,
Un nou mormânt deschis;
In care azi mi-am așezat
Pe cel din urmă vis...*

*Iar din nădejdi apoi am rupt
O mică rămurea,
Și am sădit-o pe mormânt, —
In loc de crucea grea...*

Roza Covrig.

Un îndrumător

Intr'o sară așteptam la gară trenul, ce avea să mă ducă într'un apropiat orașel unde aveam daraveri. Când se opri trenul pentru minuta oficioasă jertfită satului meu, suii grăbit treptele unui vagon, ce mi-se părea mai gol. Dau să deschid ușa: nu merge; dau a doua oară: nu merge. Imping în fine cu toată nădejdea. Ușa se deschise și putui intra la timp ca să pot primi dușul de înjurături ce se slobozi asupra bătăului meu cap.

— Ei sictir, idiotule, ce intri așa buzna, nu aveai ochi să vezi, că după ușe stau oamenii!

Cerui cuvințios iertare și cercetai oamenii pe cari i-am supărat. „Oameni“ nu erau, în schimb îndrepta asupra mea priviri strașnice un tânăr de seama mea îmbrăcat cu o căutață neglijență, cu părul lung uleios, pieptănat îndărăt, cu mustața rasă, la gât cu un guler scund din care se revărsa asupra vestei de catifea o cravată legată leger. — O clipă mă izbi chipul acestui tânăr, dar în momentul următor mă încălzi un val de bucurie. Era Niculae Stan, cu care am tocit vre-o patru ani băncile liceului și am trăit tot în bine ca doi frați.

— Vai, dragul meu ce bucurie am, că te văd... Și întind brațele să-l cuprind.

El îmi para astă mișcare cu un gest patrician.

— Vă rog, domnul meu, să mă cruțați. Sigur sunteți în eroare. Nu sunt cine mă credeți. Sunt Neculai Stan publicist și ziarist. — Și își întoarse a lene privirea.

— Păi, dragă Niculiță, cum de nu te-aș cunoaște? Doar nu-i o lume de când nu ne-am văzut. Mă voui fi schimbat pe semne eu de nu mă mai știi...

Și îi spusei cine sunt.

El duse două degete la frunte, le plimbă de două trei ori încet prin plete.

— Da, da, par'că îmi aduc aminte. Nu ne-am cunoscut la școală?... Așa, așa. Vezi dacă iasă omul în lume și cunoaște oameni mulți și distinși... Da, da, da,... cum să nu-mi aduc aminte de dumniata?...

Și mă bătu binevoitor pe umăr.

— Nu ți-e frig? Mergi departe? Nu?... Vino, am un cupeu singur. Te iau și pe d-ta.

Dupăce incuică pe din lăuntru ușa cupeului se tolăni pe un jilt, își încărcă picioarele pe celalalt, își scoase încet tabachera de argint, căută o țigară și începu a sufla nori de fum printre buzele contrase par'că a dispreț.

Mă privi distras și-mi zise după un restimp:

— Da d-ta unde stai acum, cu ce te îndeletnicești?

— Sunt candidat, lucru în cancelaria avocatului X.

— A, candidat, candidat de avocat! Par'că presimțiam. Adică ai intrat în tagma asta prea-cinstită. — Să nu te superi, dar eu am păreri mele despre avocații noștri. Li-se învârtește viața în jurul unui călimăr cu negreală îngroșată și în jurul unui dosar de acte. Li-se tocește tot simțul pentru frumos, sunt imperceptibili pentru marile idei ce zbuciumă azi neamul omenesc. Sunt murdari ca drojdiile călimarei și învechiți ca foile îngălbenite a contractelor vechi. In comoditatea lor și în vederile lor cercuite de paragrafi se sparg frumoasele îndemnuri noi, ideale,

ce se plămădesc și propovăduiesc o seamă de oameni...

Când mai conteni, ca să curm acest fir de idei, îl întrebai:

— Dar tu Niculiță, cum o duci? Auzeam că ai făcut literele.

— A, da, da, am fost înscris vre-o două semestre. Dar, uite ce, am văzut, că nu mă pot ridica pe un pedestal mai înalt, urmând cadrele strimte ale secului studiu dela universitate. Eul meu dorea alte sfere, felul meu de a fi, cerea libertate, indemnurile personalității mele, m'au făcut să-mi taiu singur drum lat, să mă ridic nealterat de vederi strimte la acea platformă înaltă, pe care mă găsesc azi. Am intrat la ziar, m'am făcut publicist. Și tu știi de sigur, ce rol duc în ziaristica noastră...

Își luă pălăria înaltă de catifea verde, și-o înfundă în cap și după un restimp, continuă cu glas ridicat:

— Ah, să avem noi oameni cum trebuie, oameni moderni. Să înțeleagă rostul vremii. Cum ar prospera neamul nostru! Ceice s'au putut ridica pe un înalt pedestal, de unde se deschid orizonturi largi să arate calea... iar mulțimea să meargă într'acolo. Să-și depună oamenii ambițiile de conducători și în locul hlamidei tivite cu purpur, să îmbrace suman de muncitor. Să cedeze spiritului vremii, duhului zilei, care își are și la noi preoții săi desintereșați. — Și aci făcu un gest, care îl cuprindea și pe el. — Ai înțelege d-ta acest părauaș limpede de idei, dacă ai ști ce înseamnă principiul împărțirii muncii. — A, știi?... nici nu-mi puteam imagina — Adică unul să spună, altul să facă; unul să privească de pe pedestalul său și să critice lupta celor de jos. Asta e principiul nostru. Dar ce e la noi, unde viața publică e condusă de capricioase căpățini de varză? Inchipueșteți domnule, am scris un articol epocal; precizam lămurit ce au să facă conducătorii noștri.

Și ce crezi, a avut ceva rezultat? Și ce idei salvatoare! Mai întâiu ne trebuie o universitate românească. Ne trebuie și trebuie făcută. Un popor de 3 milioane fără universitate! Cine au datorința să o facă dacă nu conducătorii? Dar ce crezi, a mișcat un deget? Ei nu vreau să o facă, li-e teamă idolilor de raza înțelegerii. — Am propus să facă spitale pe seama oropsiților de soartă. Ce crezi, au făcut vreunul. Le-am cerut crearea unei puternice clase de mijloc — au creat-o oare? Le-am cerut sistarea alcoolismului, le-am propus întemeierea de fabrici în tot teritoriul nostru, le-am arătat necesitatea unui oraș românesc și am cerut să-l întemeeze, le-am explicat ce însemnătate are arta pentru educarea spiritului unui neam, le-am cerut să aranjeze expoziții de pictură, de sculptură...

— Dar de unde paralele? — riscai eu slaba-mi obiecțiune.

— Ah, știam că aici ajungem! Tagma avocaților retrospectivi! Suntem un neam blăstămat!.. Dar nu-ți explicam eu d-tale limpede, ce înseamnă principiul împărțirii muncii? Cum, de unde bani?... Dar oare oamenii dela cărma vieții noastre publice au alta de lucru, decât să creeze mijloacele? Noi propunem, designăm, alții trebuie să realizeze. Noi fixăm ideea, datorința lor e să o facă. Doar nu vor aștepta să intrăm și noi în șirul muncitorilor de jos? Nu e destul, că noi închegăm din acordurile limpezi ale eului nostru idei mari, salvatoare, nu e destul că criticăm? Când va ajunge acest nenorocit neam să-și cunoască prietenii și dușmanii? — Strașnică va fi ziua uciderii idolilor, când aeropagul își va deschide porțile largi ca să primească pe apostolii marilor idei!

Sosirăm la orașelul meu. Neculai Stan îmi întinse a lene mâna și mă compătimi, că mi-am omorât sufletul cu avocatura și că îmi prostituez câtă brumă de minte mi-a dat Dumnezeu pentru cei 40 zloți din cari trăesc.

Când plecă trenul apăru un moment la geam și-i putui vedea zâmbetul, cu care mă privea de sus. Singur își zicea declamând: „Câtă depărtare Doamne!..“ și se credea sus și strălucit, ca un astru.

I. Băb.

Domnul care cântă

de Const. A. Giulescu

Nu e pericol mai mare în societate, ca mâncărimea dela lingurea a „Domnului care cântă“.

O fi grozavă holera, scarlatina, otfica. Dar nu-i de comparat cu „Domnul care cântă“.

Boala își produce un rău trecător sau fulgerător: „Domnul care cântă“ te chinuiește toată viața. In contra microbilor poți lupta cu doctorii, cu aer curat; in contra mâncărimei dela lingurea nu e vai! nici un remediu.

Inchipuiți-vă o figură simpatică, zâmbitoare, cu mustața răsucită și gătit ca un fante de tref. Pantaloni cu dungă, ghete de lac, floare la butonieră, și cărare pe mijlocul capului. Acesta e „Domnul care cântă“.

Trei patimi are dumnealui care-i frig inima: Florile, cântecul și femeile...

Când te prinde la un colț de stradă:

„Ai fost aseară la „Tosca“ mon chér?

„Da, or nu, îi răspunzi așa, într'o doară.

„Vai Darclé a fost delicioasă. Și tenorul Garbin divin!..

Și n'apucă să-și termine bine vorba, că începe să-ți cânte romanța:

„Oh dolci baci, o languide carezze.

„Meut'io fremente le belle forme discioglia [d'ai vell!..

Tu îl privești nedumirit, zăpăcit. Te uii întrebător în dreapta și în stânga la trecătorii care holbează ochii la noi, pe când el, tiranul, cântă, cântă mereu.

Iar când cauți un moment prielnic să te depărtezi, el te prinde de braț, și te duce dealungul stradei în tremolo, alegro, allegretto...

Vai! Și toată lumea care se uită după voi o vezi bine că nu-l admiră pe el, dar te compătimizește pe tine, sărman suflet nevinovat!

De-l întâlnești cumva la berărie ori în restaurant, se apropie cât mai mult de tine. Se vără în sufletul tău, cum zice vorba Românului. Și pe când orchestra cântă un vals, o romanță, sau o gavotă „Domnul care cântă“ o flueră încetșor, micșorând ochii ca o domnișoară de pension, și bătând măsura cântecului în marginea scaunului or a mesei.

Nu e concert, la care să nu ia parte, și nu e serată muzicală la care să nu fie în frunte.

Când vine la Ateneu, se răstoarnă într'un fotoliu din loja presei, își scoate programul și creionul din buzunar, apoi foarte grav începe să ia note. Cercetează cu ochi sala. Face un compliment în dreapta, zimbește în stânga, și privește de sus, ca și cum el ar fi sărbătoritul zilei.

A doua zi toate gazetele sună cu dările lui de seamă.

Are un vocabular de vreo douăzeci de cuvinte muzicale, pe care le găsești în toate articolele lui. Pe aceste le învârtește, le sucește, le chinuiește, și ori îl dă gata pe artist, ori îl ridică în slăvile cerului...

Când vei vedea prin coloanele ziarelor un nume sonor ca „Luță Cobzarul“, ori „Danciu Lăutarul“, iscălit în josul unui crâmpel de vorbe goale, să ști că e al „Domnului care cântă“.

Dacă te întâlnești cu el într'o familie, îl afli întotdeauna inconjurat de un grup de domnișoare.

Ce credeți că se pune la cale? O serată muzicală...

Mai târziu „Domnul care cântă“ e rugat să zică ceva din gură. Stă atunci puțin la îndoială, tușește, închide ochii, zâmbește pe sub mustăcioară, și dupăce face gama de două-trei ori, își cere iertare că e cam răcit...

Dar fetele nu se dau învinse. Il roagă, îl ademenesc să cânte ușor... Mai stă puțin în cumpănă. Apoi începe...

Ah! în fine. Se aude ciripind stolul de domnișoare...

Dar, odată ce „Domnul care cântă“ și-a dat drumul glasului, nu-l mai poți opri.

Fetele oftează, dumnealui flirtează, pe când vremea se strecoară, trece nebăgată în seamă...

L-am întâlnit într-o noapte de iarnă la operă. Se juca îmi pare „Trovatore“. Am nimerit un loc în dreapta lui.

Până a nu se ridica cortina mi-a vorbit numai de muzică. Făcea comparații între școala germană, franceză și italiană. Am văzut atunci că are atât de puține cunoștințe muzicale, încât mă simțeam mai forte decât el...

Dar, s'a ridicat cortina. S'a făcut tăcere în teatru. A început spectacolul... Mîntea fiecăruia își lua sborul pe aripile divine ale cântecului... Era o visare, o îmbătare a simțurilor. Un delir, și o părăsire a cărărilor vieții...

Muzica te transportă, te duce pe tărâmurii necunoscute, unde te simți trăind în lumea basmelor, a florilor, și par'că te adoarme parfumul lor dulce...

Către sfârșitul actului întâi bag de samă o mișcare generală în teatru. Toate privirile erau îndreptate spre colțul unde stam eu și cu vecinul.

Când ce să vezi? Pe „domnul care cântă“ îl apucase mîncărimea dela lingurea.

Un sîsăit general se stîrni atunci de prin stoluri, benoare, loji și se urcă până la galerie.

Am crezut un moment, că toată lumea prinsese a mă dojeni pe mine. Intorc repede capul și îi zic:

„Tăceți vă rog“. S'a enervat publicul. Ce credeți, că s'a cumințit? De unde! Cînta cânta mereu...

Numai când un domn dela spate l'a prins de umeri și l'a așezat pe scaue, atunci a tăcut zicînd:

„E divin, e înălțător, e sublim! Ah! mîine poimîne, peste-o săptămână, două, plec la Paris, apoi în Italia la *Scala di Milano*. Voiu fi și eu artist mare. Voiu culege aplauze, lauri, și voiu cucerii inimii! Gloria nu e departe de mine. O văd stînd zîmbitoare dinainte-mi, cu brațele întinse, gata să mă cuprindă. Un pas, un salt îndrăzneț și nemurirea va fi a mea!...

Trecuseră vre-o patru ani de când mă întâlnisem la operă cu „domnul care cântă“. Am avut norocul, că în tot acest răstimp nu l'am mai văzut... El credea dus în Franța, în Italia, ori în altă parte a lumii. Mă tot așteptam să-l văd venind în țară, încărcat de bani și încoronat de glorie.

Intr'un amurg de toamnă rătăceam printr'un oraș de provincie. Mă duceam către gară cu pas domol.

Frunze îngălbenite cădeau din castanii înșiruiți de-alungul drumului, pe când în zările plumburii se pitise soarele sub o grămadă sdrențuită de nori.

La colțul unei străde am intrat într'o băcănie să-mi aprind o țigară. Un copilaș desculț și buclălat de nu i-se vedeau ochii, strîngea în brațe un pîsoi fumuriu.

O babă cocârjată căuta într'un colț de basma, un gologan pentru o fărîmă de pâne, pe când în dosul teighelii sta un domn gras, roșu la față și purtînd ochelari cu armătură de aur.

De cum l-am văzut mi-am zis:

„Doamne, par'că-l cunosc pe băcanu istal... Dar, pe când îl priveam cu luare-aminte, bag de seamă că și el nu-și ridică ochii dela mine...

„Imi pare că ne cunoaștem, mi-a zis el într'un târziu...

„De, și mie mi se pare. Dar te-ai schimbat mult... Și iar încep să mă gândesc, și să-l privesc întrebător...

„Al zic eu după câteva momente! Uite frate, mi-am adus amintel... Ești „Domnul care cântă“! Da, da. Ști din seara când ne-am întâlnit la operă... Eu tot așteptam să te văd scris pe la gazete... Cum? Te-ai făcut negustor din artist? Vail... Dumneata aveai altă chemare în viață! După câte îmi aduc aminte erai om cu talent... Nu găsești că ai făcut o greșală care nu se mai poate îndrepta?

„Nu, nu găsesc, mi-a răspuns cam înțepat... Muzica, domnule, nu face pentru țara noastră!... Aici publicul e ingrăt, e nerecunoscător cu talentele mari... Din două una: Ori trebuia să mor în mizerie, aici în țară, ori să rătăcesc prin lume ca jidovul din poveste...

„Dar bine, domnule, i-am răspuns: Un geniu muzical, ori un artist mare, nu e al unei țări, al unui popor, e al omenirii întregi!... Și dumneata... dacă te duceai...

Dar, nu m'a lăsat să termin șirul vorbelor, căci mi-a zis:

„Uite flăcăul meu. Pe ista am să-l fac artist în adevăr!... Ce nu mi-a fost mie dat, să facă el, dragul tatii... Și-apoi, nu e după cum vrea omul, ci după cum orînduește Domnul...

Am tăcut atunci, mi-am aprins țigara și, am eșit sub cerul liber...

Cînd am trecut de colțul stradei, m'au ajuns din urmă notele romanței din Tosca:

„Oh! dolci baci, o languide carezze... Era vocea „Domnului care a cântat odată“! Totuși, a fost un suflet de artist!...

INFORMAȚIUNI

Arad, 28 Iunie 1911.

Mersul vremii.

— Raportul institutului meteorologic —

Raportul institutului meteorologic prevestește urcarea înceată a temperaturii, la răsărit cu ploi (furtanoase).

Prognostic telegrafic: Mai târziu călduri, la răsărit cu ploi (furtanoase).

Temperatura la amiazi 17.7 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klgr.)

Grâu pe Oct.	Cor.	11.92
Secară	„	9.40
Cucuruz pe Iulie	„	7.20
„ August	„	7.36
Ovăș pe Oct.	„	8.22

De-ale noastre.

Din Caransebeș. Primit delă un prieten al ziarului nostru o corespondență mai lungă, din care reținem următoarele:

Un pretins „element sănătos românesc“ din Caransebeș se răpustește în „Tribuna“ n-rii din 16 și 22 Iunie n. c. asupra unor Români caransebeșeni neputincioși etc. și asupra arhirenegatului primar *Bordan*.

Voiu arăta cine sunt acei unii Români, cari fuc pact cu Bordan, și în ce consistă „păcatul“ lor.

Până către sfârșitul anului 1910 Burdia și sfetnicii săi porunciau pretutindeni. Ei conduceau treburile la oraș, ei la Comunitatea de avere, ei la biserică, ei erau cu un cuvînt domnii situației.

În era aceasta de tristă amintire, o consolidare a elementelor adevărat bune era imposibilă. Cauzele? Terorizarea și fărîncia. Sumedenia fărîncicilor, cari își băteau peptul, dîndu-se de Români buni și bisericani adevărați, constrîngeau pe mulți din cei buni să-și piardă încrederea în mulți oameni cinstiți.

Steaua lui Burdia însă de curînd apuse. Români de bine se reculeg repede.

Cu prilejul alegerilor congregaționale din anul trecut, protopopul Andreiu Ghidiu convoacă o adunare poporală a aderenților partidului național român și — minune — adunarea nu e oprită.

Acu dr. Gheorghe Dragomir vorbește despre necesitatea și folosul organizării Românilor caransebeșeni, iar dr. Petru Barbu propune, ca adunarea să aleagă pe lângă birou (Andreiu Ghidiu, președinte, dr. Gheorghe Labonțiu, notar) 15 bărbați din toate părțile populațiunii, cari împreună să chibzuiască conducerea afacerilor orașenești. Se aleg 5 intelectuali, 5 comercianți-meseriași și 5 economi.

Observ, că la această adunare poporală impozantă n'a fost nici sîmîntă de neam sau prieten de al lui Burdia.

Caransebeșenii aderenți ai partidului național astfel organizați în frunte cu un comitet de 17 bărbați, ducem de prezent lupta în toate chestiile politice-administrative ale orașului nostru — pot zice — în cea mai perfectă înțelegere...

Acum vine „Tribuna“ din 16 Iunie n. c. imputîndu-ne „neexplicabilul lucru, că renegatul Bordan a băgat elementele jidovești și a scos pe cele românești, din reprezentanță, chiar în urma unui pact făcut cu „unii Români“.

Da „unii Români“, aderenții partidului național, am făcut, nici nu unul, ci două pacte cu domnii dela oraș, nu însă cu burdiștii abia vr'o 10 la număr. De pactul prim, corespondentul „Tribunei“ nu ține seamă, căci cu ajutorul acestuia am trimis în congregațiune pe protopopul Andreiu Ghidiu, trîntind pe senatorul Bastius Ede, cumnatul de soră al lui Burdia.

Al doilea pact, acel „lucru neexplicabil“ e următorul:

Pe finea lui Decemvrie 1910 se anunță alegerile a 12 reprezentanți orașenești. În ședința comitetului din 17 Decemvrie se discută, ce ținută să iee partidul național la aceste alegeri? Hotărîrea este: Să așteptăm până ce avem listele (alegătorilor), ca să ne orientăm. La caz, că dispunem de majoritate, să intrăm în luptă cu candidați de ai noștri, la caz contrar însă să facem pact cu conducătorii orașului, asigurîndu-ne cel puțin patru (din 12) reprezentanți din „partidul nostru“. În ședința comitetului din 20 Decemvrie constatîndu-se, conform listei alegătorilor, că Români sunt abia 300 față de 400 străini, iar de prezent — nu putem strînge mai mult de 100—120 de voturi, se primește propunerea, ca să pactăm cu orașul, dacă din 2 reprezentanți și 5 suplenți ni-se asigură alegerea a 4 reprezentanți și 2 suplenți dintre Români declarați membri ai partidului național.

Decisul comitetului — acceptat și de alegătorii aderenți partidului nostru — s'a primit și de partidul stăpînirii.

Lista comună s'a stabilit, fiind candidați 7 Români (și din aceștia 4 candidații partidului) 4 Unguri-Germani, 1 (Elias Armin) Jidov; din 5 suplenți, 3 sunt Români (2 candidații partidului), și 2 Germani. Nici când în era lui Burdea n'au intrat în reprezentanță atîția intelectuali.

Purezînd la alegere, câțiva burdiști încarnați — între ei și dr. N. Ionescu — țin calea alegătorilor noștri și sub cuvînt, că nu ne trebuie Jidani la oraș etc., se încumetă a compromite comitetul partidului.

Toate uneltirile lor însă n'au alterat rezultatul alegerii care a fost cel așteptat.

Las deci publicului nepreocupat să judece, dacă pactul, între împrejurările date, e sau nu un „lucru neexplicabil“ și de condamnat?!

Mai zice corespondentul (?) „Tribunei“ (din 16 Iulie n. c.) cu aluziune la Bordan: „și noi Român i... stăm nepăsători și privim cum încearcă să ne stârpească un renegat“, sub care „nu peste mult au să dispară toate semnele externe, cari dădeau timbru românesc orașului Caransebeș“, căci

a) „Acum protocoalele se fac în limba maghiară, pertractările decurg în limba maghiară, chiar și citațiunile i-se imanuează sârmanului țărăn român în limba maghiară...

b) Renegatul primar a grijit, ca cu ocaziunea compunerii listei alegătorilor, să se ia în liste mulți cari n'ar avea dreptul de alegător, dar apar-

MAGAZIN IEFTIN

MAUTNER R.

↳ Ieftinătate generală surprinzătoare.

Cumpărînd o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzeturii, canafas (pânză lustruasă), delin de spălat, delin francez, Batist de mătase, zephir englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperitoare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Mulțime de stofe și costume engleze cu jumătate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Brad, str. Hunyadi Nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. dela 8—12, p. m. dela 1¹/₂—7 ore

țin taberei patriotice, și s'au omis mulți dintre Români...

Cu alte cuvinte Români, cari reprezentăm partidul; nu-i de ajuns că pactăm cu renegatul Bordan, ci îi mai și dăm bună pace, ca să-și joace mendrele pe spatele Românilor.

Tot, ce se susține sub a), sunt neadevăruri sfruntate. Limba protocolară la reprezentanța orașului și peste tot la magistrat e limba românească. Perfractările decurg în limba părților. Toate publicațiunile orașului — prin urmare și citațiunile — se fac în trei limbi: ungurește, românește și nemțește.

Ce privește cele expuse sub b) constat, că comitetul partidului a făcut tot, ce a putut, ca listele alegătorilor să fie exact compuse. Ce e mai mult, a tipărit în mii de exemplare un apel-instrucțiune în privința listelor, ce s'a împrăștiat în toată granița. Iar prin d-nii Dr. A. Morariu și dr. G. Labontiu s'au înaintat forurilor competente zeci de rugări și apelațiuni în chestia listelor.

Atât Cetitorii din cele spuse să-și facă judecata oare cine sunt acei „unii Români nepăsători” cu cari nu e mulțumit corespondentul „Tribunei” ?!

Coresp.

Un avertisment. *Cu toate că aflând despre comunicatul prins din vânt al „Monitorului Oriental” referitor la o preținsă învoială a P. S. Sale, cu ministrul cultelor, am grăbit să luăm informații exacte din sursă absolut competentă, totuși ziarele naționale „Drapelul” și „Gazeta Transilvaniei” se pare a nu fi luat act despre desmințirea categorică ce am dat-o acestui comunicat cu tendințe prea transparente.*

Ținem deci să accentuăm încă odată, că comunicatul semioficiosului „Keleti Ertesítő”, reproduc și de ziarul „Az Ujság” etc. este o născocire lipsită de orice adevăr.

Tipografie streină? Celim la „Poșta Redacțiunii” din *Unirea* nr. 53:

Bectean. Sub invitarea DV. e semnată o tipografie străină: „*Nichin és Tűrsz. nyomdai intézet. Arad.*”

Fraților dela „Unirea” li-se pare aceasta o tipografie streină? Noi nu cunoaștem o asemenea instituție streină în Arad.

La meserii și comerț! Părinții, cari ar dori să-și aplice copiii ca învățăcei la meserii și comerț în orașul Timișoara, unde de prezent sunt aproape 100 locuri vacante, sunt avizați să se adreseze Reuniunii meseriașilor din Timișoara, prezentându-se prealabil cu copiii lor până cel mult la 20 August a. c. în Timișoara-Fabric la d-nul învățător Emeric Andreescu, str. Muzslay nr. 23.

Bănuțiu în Oradea-mare *Dupăcum suntem informați d. Bănuțiu va sosi pe 9 Iulie n. la Oradea-mare cu trupa sa de artiști, unde va juca mai multe bucăți. Nu avem cuvinte să laudăm în de-ajuns această apostolie, ce o întreprind tinerii noștri artiști chiar în colțul cel mai părăginit al Românișmului. Ne întristăm însă de altă parte, că glasul artiștilor nu prea află răsunetul cel așteptat, la cei chemați.*

Drept aceea adresăm rugarea către fruntașii din finutul Oradei bătrâni și tineri, ca să facă tot posibilul întru reușita producțiunii artistice, cu atât mai vărtos, că pe lângă munca culturală, ce îndeplinesc artiștii noștri, se măreștează din venitul producției și fondul teatrului român.

In deosebi rugăm tinerimea d'n provincă din Bihor, care acum se află acasă în vacanță, să facă o propagandă extinsă și pe sate și să ducă și poporul la aceste producțiuni. Preoțimea și învățătorimea noastră să-și afle de sfântă datorie a nu pierde prilejul de a-și da tot concursul la reușita cât mai strălucită a producțiunii dată în-

tr'un oraș și într'un finut, unde avem un ogor atât de înfelenit, care însă cultivat la timp și cu sârguință de fier, va da cele mai îmbelșugate roade.

Convocare. Subscriții convocăm o adunare populară economică pentru înființarea tovărășiiilor sâtești și cu scopul de a demonstra importanța economică și puterea organizatoare a tovărășiiilor mai ales la poporul nostru.

Adunarea se va ținea în *Timișoara-Fabric la 2 Iulie st. n.*, adică Duminică după amiază la orele 3½ în curtea bisericii gr.-or. cu concursul domnilor *Ioan Moșa și Vasile Osvadă*, cei mai aprigi și neobosiți propovăduitori ai ideilor de asociere și făptuitorii multor lucruri bune și folositoare.

La această adunare sunt poftiți cei cari se interesează de soarta țaranului român, și sunt rugați domni preoți și învățători ca să îndemne pe țărani a participa în număr cât mai mare, astfel ca sfaturile auzite și învățăturile însușite cu această ocaziune să fie răspândite în cercuri cât mai largi.

Dr. Pompil Cioban, avocat în Timișoara. Alexandru Ciugudean, proprietar de pământ în Bruznic. David Voniga, preot în Giroc. Miron Moldovenescu, preot în Murani. Vasile Muntean Bunea, econom în Murani. Gheorghe Tocitu, preot în Calacea. Nicolae Vulpe, preot în Jadani. Virgil Popovici, preot în Ghirada. Darabantiu Ion, econom în Seceani. Aron Sechi, econom în Seceani. Damian Sebeșan, învățător în Secusigi. Ștefan Șebu, primar com. econom în Secusigi. Florea Butta, econom în Secusigi. Gheorghe Pervu, învățător în Chevereșul-mare. Gheorghe Breștin, econom în Chevereșul-mare. Ioan Crăciun, econom în Chevereșul-mare. Ioan Barbos, econom în Chevereșul-mare. Pavel Barbos, econom în Chevereșul-mare. Ioan Blidariu, econom în Chevereșul-mare. Sava Serdineanțiu, învățător în Fenlac. Mihai Guttu, învățător în Fenlac. Ioan Ristin, econom.

Salutăm cu deosebită căldură și ne bucurăm de această acțiune foarte laudabilă pentru organizarea țărânișmei noastre. Indemnăm și rugăm pe toți frații români din Timișoara și jur ca cât mai mulți să ia parte la această adunare economică de mare importanță pentru noi Români.

Logodne. D-șoara *Mărioara Iorgoviciu* (Marșita-mare) și d. *dr. Mihai Spariosu*, avocat (Vârșet) logodiți.

D-șoara *Ana Sebeșan*, învățătoare și d. *Iacob Ivan*, funcționar admin., logodiți.

Felicitări sincere!

Convocare. Comitetul despărțământului Murăș-Oșorheiu, al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, va ține în 2 Iulie a. c. la 3 ore p. m. în comuna *Bărdaș* o prelegere populară; la această prelegere sunt invitați toți, cari doresc înaintarea poporului român. *Nicolau Vulcu*, dir. desp.

Rectificare. Din Vălenii-de-Munte primim următoarea scrisoare:

Onorată Redacție,

După dorința expresă a d-lui Iorga vă rugăm să binevoiți a rectifica în onor. dv. ziar, că suma de 11.000 lei împărțită de d-sa la țărani, după răscoală, a fost rezultatul unei subscripții. Iar partea d-sale de subscriere a fost de 1000 lei.

Cu deosebită stimă

Vălenii-de-Munte, 13 Iunie 1911.

„*Neamul Românesc*”
I. Teodorovici m. p.

Din patrie.

Boicot împotriva tutunului. E lucru în deobște cunoscut că în Franța a scăzut consumul tutunului în raport cu scumpirea, astfel că ministrul a ajuns la re-

zultatul contrar împuținându-se venitul ce-l avea statul din monopolul tutunului. Acelaș lucru se repetă azi la noi. Abia s'a semnalat urcarea prețului diferitelor soiuri de tutun s'a pornit o agitație vie împotriva acestui condiment atât de căutat.

Muncitorii de pretutindenți, dar mai cu seamă cei din Budapesta sunt adânc consternați împotriva acestei dispoziții a ministrului de finanțe, care prin ridicarea prețului tutunurilor ordinară îngreuiază cu acest nou impozit indirect, îndeosebi muncitorimea. S'a pornit o acțiune întinsă pentru a declara boicot împotriva tutunului, renunțând toți muncitorii dela consumarea acestui articol indispensabil aproape.

Partidul social-democrat aseară la ora 8 a ținut șapte adunări populare în Capitală în cauza aceasta.

La 6 adunări s'a votat următoarea moțiune:

„Examinând muncitorii din Budapesta ordinațiunea ministrului de finanțe ce a dat-o privitor la urcarea prețului tutunurilor mai ieftine, au constatat că manopera aceasta tinde de a arunca pe spatele poporului muncitor noile sarcini militare. Muncitorimea conștientă a țării față de atentatul acesta nu se poate mulțumi cu un simplu protest, ci crede de necesar să pornească o acțiune regnicolară cu toate armele de luptă, de cari dispune. Toți aceia cari înțeleg, că prin scumpirea tutunului sunt a se câștiga noile cheltuieli militare, să respingă acest atentat prin faptul că se reține dela consumarea tutunului în orice formă cel puțin în parte, până ce guvernul nu-și va retracta ordinațiunea cu pricină.”

Am zis că 6 adunări au adus acest concluz, deși 7 s'au convocat. Faptul se explică prin volnicia delegatului Kaszás, care părăndu-i-se prea aspru felul de a critica oratorii guvernul, a disolvat adunarea din cercul VI.

Copil criminal. În comuna Bătrâna de lângă Deva s'a săvârșit alaltăieri o crimă extraordinară. Dimitrie Benchen de 13 ani se juca cu prietenul său Ghiță Horga de 9 ani.

La început mergeau toate bine și copilașii își petreceau de minune. Dintr'odată, s'a apucat din ceva lucru bagatel, la ceartă. Benchen înverșunat și-a pierdut firea. Pătimaș, luă din părete arma de vânat a tatălui său și se porni de-l pisă pe bietul Ghiță cu o furie nebună, trăgând și două gloanțe asupra lui. Ghiță a rămas mort locului.

Dimitrie Benchen văzând în urmă rezultatul funest al pornirii sale feroce s'a strângulat.

In luptă cu Țigani. O haită de Țigani cercă să spargă alaltăieri noapte în cârciuma din marginea Bătaniei. Înainte însă de a se fi putut furișa în cârciumă, patrula de jandarmi observându-l i-au atacat. Țigani de data aceasta s'au dovedit curajioși. Au răspuns cu focuri, la cari din nefericire patrulei îi era imposibil să răspundă, căci pe la spatele Țiganilor se apropia o caravană de târgași. Astfel bandiții pârliți au scăpat. Abia unul a căzut în mâna jandarmilor, dar acesta deneagă orice lămuriri referitoare la tovarășii săi nocturni.

Din străinătate.

Criza din Franța. Cabinetul Cailleux se va forma definitiv probabil în zilele acestea. Sunt numai unele semne neocupate.

Cabinetul va lua poate următoarea înțelegere:

PRIMA FABRICĂ DE TRĂSURI DE PE CÂMPIE.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continuarea stradei Maros).

! Asortiment stabil de mai mult de cât 40 bucăți

! calese diferite la dispoziție. !

! Telefon 439. Prețurile se trimit gratuit ! și francat.

Caillaux prezident și de interne, Cruppi justiție, de Selves, externe, Delcassé marină, Steeg instrucție, Klotz finanțe, Augagneur, lucrări publice, Couyba comerț (ori Dupuy), Pains agricultură, Messiny ori Lebrun colonii, Reinould, sociale. Caillaux s'a prezentat cu această listă prezidentului Fallières. Majoritatea membrilor din Cabinet sunt dușmani ai censului proporțional, dar Caillaux sperează, că îi va succeda să câștige mai târziu pe toți pentru proiectul deja elaborat. În foaia oficioasă a apărut declarația mai multor deputați, cari afirmă, că și-au dat votul în Cameră pentru guvernul Monis și nu contra lui, așa că din aceasta rezultă, că cabinetul ar fi avut o majoritate de 5 voturi.

Voturile lor au fost numai greșit luate din partea conducerii ședințelor.

În înțelesul regulamentului Camerei însă votarea odată scrutinată se ridică la valoare de concluz.

Din Bulgaria. Se comunică din Sofia că regele Ferdinand s'a interesat, de impresia produsă de incidentul dela deschiderea Constituantei.

Întreținându-se apoi cu grupul format de miniștri, regele, — vorbind cu glas tare, ca să fie auzit și de deputații din apropiere, — a dat a înțelege, că nu pune un preț deosebit pe mărirea prerogativelor sale. El nu ține cu tot dinadinsul ca noul proiect de Constituție, îndeosebi articolul 17 — cel privitor la drepturile Suveranului de a încheia tratate secrete — să treacă nemodificat prin Adunare.

Guvernul, de altfel, și așa părea decis să aducă schimbări, textului incriminat, spre a apăra astfel Coroana de imputări și atacuri nemeritate.

x **A apărut:** Elemi népiskola értesítő könyvecské — Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă, institut de dentică.

Arad, Andrásy-tér Nr. 22.

Etagiul I. în fața pal. administrativ (comit.)

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

Roza dela Disentis

de
H. Zschokke

Trad. de: Iunius

I. Imprejurările vremii

Pușini dintre principii, cari ședeau cătră sfârșitul veacului al XVIII-lea pe tronurile Europei, erau pregătiți pentru înalta lor misiune de soartă, sau prin creștere aleasă. Cei mai mulți, dacă ar fi fost cetățeni simpli, pe lângă toată blândețea și inima bună, abia dacă ar fi stârnit v'un interes față de sine în vecini. Cărma țării o lăsau în partea cea mai mare membrilor din cabinet, curtenilor, consilierilor, ba prea adeseori în mâni și mai rele, cecece însă nu-i împedea să se numească prea iubiții și „părinții patriei“. — Unii dintre ei, — cum se știe, — erau tâmpiți, alții nebuni formali. Supușii se simțeau pe cât le permiteau vremurile și împrejurările mai bine sau mai rău. Clasele de sus trăiau în baza privilegiilor moștenite cât se poate de tîcniț. Cele mai înalte dignități și oficii erau ale lor, fără nici o altă osteneală, decât că au binevoit să se nască în familii cu arborii număroși de genealogie. Aceeace obicinim să numim popor, era ținut cu cea mai mare îngrijire în tradiționala naivitate cucernică.

POȘTA REDACȚIEI

D-lui I. P. în Lugoj. Întrebați că cine-i Eugen Goga? Este fratele mai mic al poetului și președintelui sindicatului zăriștilor români d. Octavian Goga (vice-președinte, Sever Bocu, secretar general Iosif Sceopul).

Aud? E cam fraged încă, zici. Da, este tânăr adolescent, abia cu câteva semestre dela facultăți din diferite orașe. Dar ce are a face asta, că încă n'are examene și diplome. Veni-va și vremea riguroaselor, bietele de ele. Până atunci e redactor *la* și nu *al* „Tribunei“. Pentru că *la* ea pot afla refugiu toți cei restanțieri... nu cu abonamente, ci cu *examene*.

Ș'apoi, să ierți, cine întreabă de vârstă și de capacitate, când e vorba de un veritabil frate al unui mare poet și, care după asta de sine-i înțeles, e totodată eo ipso și mare politician și măsurător de orizonturi. Absolutamente exchis să nu fie talentat în ceva direcție. Drept că până acuma a dat probe, numai de o deosebită bravură în ale cutezanței lipsite de orice regard dar cine știe cu vremea câte calități nobile va mai da pe față.

Și e lucru natural asta. Da: So jung und schon — Goga. Ca să nu zicem: So jung und schon — Friedjung!

Redactor responsabil: **Atanasiu Halmagian.**

La Librăria diecezană din Arad află aplicare momentaă,

un cassar.

Preferiți sunt cei cu praxă în afaceri de librărie sau cei cari au absolvat vre-o școală comercială.

Salar lunar deocamdată
100 cor.

În cancelaria lui Dr. **Aurel Nyilvan** avocat, Șomcuta-mare, află aplicare imediat un

candidat de avocat cu praxă

pe lângă condițiuni favorabile.

Horváth Jozsef

arhitect și zidar

Arad, strada **Darányi János nr. 4.**

Primește orice lucrare în bransa aceasta, face planuri și efectuește zidiri pe lângă prețurile cele mai reduse.

Lucra cu slugărnice moștenită bucuos pentru bunăstarea celor mari, dedea în pace ca și în războiu avere și sânge și în schimb pentru suferințele și lipsurile ce 'ndura aici, îl mângăiau cu bucuriile cerești ale vieții viitoare.

Iată însă, că aceste vremuri frumoase, amenință să apună. Națiunea franceză își pierdu răbdarea, văzând, că țaranul nu numai, că nu-și avea în Dumineci găina sa în oală, — cum dorea Henric IV, — dar cât p'aci să rămână și fără oală. Impinsă la desnădăduire, ea zdrobi pe neașteptate, cătușile în cari era ținută. Dorea libertate și în loc de asta ea fu numai obraznică. Prefăcu în ruină până și tronul regal și ridică pe pământul lunecos și încă ud de sânge — republica. — Monarhii continentului nostru indignați, căci s'au vătămat drepturile divine în persoana unuia dintre regali lor frați, uneltiau răzburare și porniră războiu amenințând, că vor distruge Parisul și pe locul lui vor presăra sare, dacă cumva națiunea ar crăcni numai spre a se apăra. — Popoarele cari asistau la privesc, văzură spre marea lor mirare, că și imposibilul poate deveni posibil. Văzură cum armate neexerciate înfrâng pe cele mai bine exerciate — la părăzi, că generali cei mai experți sunt bătuiți de beliduci fără experiență. Se convinseră acum cu înșiși ochii lor, că fii de cetățeni simpli, sunt în stare să execute lucruri tot așa de mari, ca și prinții ori alți domni din nobilimea înaltă. — Vedeau acum a ceea, că în masa de jos a poporului, trăesc cu adevărat și se află mai mulți bărbați luminați de stat și be-

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

... 26 odăi aranjate cel mai modern. ...

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și arcelarea lor o mijloc ște mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Árpád-tér N. 5.

... Telefon Nr. 671. ...

Spitz Ignacz

măestru-măsar.

Execută lucrări de edificii și la poștă, aranjază prăvălii.

Arad, piața Szabadság nr. 11.

Întreprinde orice lucrare aparținând acestei branșe. Execută comande dela cele mai simple, până la cele mai pretențioase, după plan, cu cele mai scăzute prețuri. Servește cu cea mai mare plăcere, cu preeliminare și planuri.

liduci geniali necunoscuți, decât în regiunile bogate în titluri și oficii ale puținilor iluștri și că natura nu e cu considerare la instituțiunile omenești și nu se lasă momită de arbori genealogici, orduri și uniforme la distribuirea darurilor sale. — După lupte lungi, regii eșofați sau războiți, încheiară cu detestata dar glorioasa republică „pace vecinică“ — pe câțiva ani sau luni. —

Republica reușind să ajungă prin izbânda armelor puternică, acum deveni trufașă, arogantă, căci dânsa călcă numai decât în picioare sfințenia drepturilor popoarelor, în loc ca să le aperse.

Se încinse mândră cu trofee războinice și cu țările națiunilor biruite, numindu-le state libere și independente batavice, cispadane, transpadane, ligurice, fără să le dea însă libertate internă și neatarnare în afară. — În vremece la porunca ei dincolo de mare se pustia imperiul Mamelucilor de pe îndepărtatul Nil, în Svițera distrugea cu pumn crunt alianțele și confederațiunile celor mai vechi republici de pe continent, prefăcându-le în una și nedespărțibilă republică helvetică.

O singură țărișoară, — Graubünden sau Rătia, — aparținătoare până aci și ea la alianță, în creerul celor mai înalți Alpi, rămâne neatinsă de potentații francezi, nu din maritimism sau din considerațiune față de teritoriului sărac și dinsemnat de abia 150 mii pătrate. Strămtorii Bundenului spre Italia și Germania, au câștigat de mult importanță deosebită în ochii vecinilor. Pentru Austria aveau însă o însemnătate extraordinară

Hauszer K. Géza

fabricant de instrumente muzicale
Arad, str. Deák-Ferencz nr. 40
(casa lui Dr. Winter).

Am onoare a înștiința stimații mei comitenți și publicul mare, că

● atelierul meu de ●
instrumente muzicale

se află în strada

Deák-Ferencz N-rul 40.

Am înmagazinat mare asortiment de tot felul de instrumente muzicale. Straformez și reparoz instrumente muzicale cu cele mai scăzute prețuri. Comande în provincă execut prompt.

Solicite sprijin binevoitor cu tot respectul

Hauszer K. Géza

fabricant de instrumente muzicale.

Oppenheimer Mór

zidar diplomat

Arad, Szabadság-tér 17.

In casa d-lui Dr. Schwartz, în curte.

Recomandă în atențiunea on. public pentru facerea de planuri și preliminară de zidire, cancelaria lui de edificări.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea sonerilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

Roata norocului sau răspunsurile la trecut, prezent și viitor	—80
Robinson Crusoe	—70
Traista cu povești istorice	—50
Til Buhoglină-năzdravănu	—50
Doine și strigături de dragoste	—30
Alexandria cea țigănească	—80
Năzdrăvăniile lui Păcală	—24
Povești arabe din 1001 de nopți	1—
Harap alb de I. Creangă	—32
Codreana sânzeana	—12
Gruia lui Novac	—12
Capra cu trei ezi	—12
Corbea haiducul	—10
Ghiță cătănuță	—12
Ileana Consănzeana	—30
Soacra cu trei nurori	—12
Puntea viteazul	—12
Făt frumos din lacrimă	—20
Pipăruș-Petru	—10
Cenușoța	—16
Baba la șezătoare	—20
Apa tinerețelor și alte povești populare	—40
Două turturele de aur	—24
A fost odată	—20
Sfaturile cele mai de lipsă pentru prăsierea și folosirea legumelor	—24
Glume din lume adunate și în lume date de Maican	—24
Multe și de toate într'un singur sat aflate Ștefan cel mare, tradiții și legende	—40
Ciripituri de drag	—60
Descăntece, Vraji și Rugăciuni folosite de poporul nostru la boli și alte năcazuri	—30
Gagamo, Voda țiganilor, poveste și spovada țiganului	—30
Să auzim, colecțiune de toaste la diferite ocaziuni	—70
Povești populare din Bănat, culese din gura poporului, 2 părți	1-10
Groșforean, Țăranul și școala	—40
— Beăturile	—20
— Bani albi pentru zile negre	—20
— Înțelepciunea și puterea lui D-zeu	—20
— Ce trebuie să facă creștinul adevărat	—20

Balázs Péter, arhitect. Arad, B) Választó-utca 21.

Face planuri și execută orice lucrare în branșa aceasta în modul cel mai conștientos pe lângă prețurile cele mai ieftine.

acuma. Franța nu voia să strice iarăș pacea încheiată la Campofornie abia cu jumătate de an înainte cu curtea austriacă. Se mulțumi deocamdată, destul de diplomatic, — să îndemne numai, să invite poporul mic al Bundenului să între de bună voe în alianță, adecă să se uniască cu republica helvetică.

Oamenii dela munte, a căror șefi aveau oarecare experiență în mersul lumii, înțeleseră, că mai curând sau mai târziu vor trebui să se uniască ori cu Elveția, ori cu Veneția sau Genua, pierzându-și astfel pentru totdeauna libertatea lor veche. Deoarece însă îi invitau să se uniască de bună voe, dânsii socotiră, că nu e tocmai grabnic lucrul și mai bine va fi să aștepte vremea și prilejul când se vor putea uni sub condițiuni cât mai favorabile, ne mai vorbind despre faptul, că era și foarte greu să se ajungă în grabă la o înțelegere matură, dată fiind întocmirea bizară a statului.

Să ne închipuim, țărișoară împletită ca un rociu din catene muntoase, ce se strătae în toate direcțiunile cu aproape 300 de p'aiuri. În culele acestor munți trăesc locuitorii săraci, dar mulțumiți, din produsele turmelor și prea puțin din economie. Acesta e Graubunden. Puțina populațiune era despărțită între sine nu numai prin liniile în toate direcțiunile ale munților, prin trei feluri de limbi și două feluri de religii, ci și prin o mulțime de considerațiuni de natură politică. Intregul cuprindea aproape 30 de republici micuțe așezându-se autocrate, numite acolo jurisdicțiuni, având fiecare dintre ele așezăminte speciale, drepturi și

legi deosebite. Mulțimea aceasta de state libere era legată între sine în trei confederațiuni deosebite, formate fiecare în alte și alte timpuri, dintre cari fiecare și avea căpetenia și dieta sa. Cele trei confederațiuni la rândul lor erau iarăș legate și ele prin contracte într'o singură confederațiune, prezentându-se astfel în afară ca un singur întreg, ale cărui afaceri comune erau desbătute de către deputați în dieta confederativă. Puterea executivă era depusă în mâinile celor trei confederațiuni. Absolută putere nu avea nici dieta confederativă nici regimul, deoarece ordinațiunile erau dependente dela aprobarea singuraticelor republice Majoritatea voturilor acestora decidea, nici dreptul de vol nu era încă asemenea în toate republicele.

Nimic mai natural, decât ca pe lângă o astfel de organizare confuză a statului, să fie la ordinea zilei încurături, intrigi de-ale egoismului și vanității, vrăjbi politice și bisericești, ba câteodată chiar și războaie înarmate și războaie civile, de cari istoria se înțelege nu a mai luat notă.

Principele, suveranul țării, — poporul, — avea, — ca pretutindenea suveranii, — aceeași soartă, era lingușit de consilieri și favoriți, ținut în neștiință, purtat de nas și nu arareori înșelat. — Când se îngroșa gluma, se înfuria și răsturna toate, bune și rele de-avalma. — Deoarece însă de pe urma astorfel de crize, nimenea nu îndura mai mare pagubă, decât însuși gospodarul țării, mânia i-se potolia repede.

Chiar și în statele mai mari, — cu atât mai

mult în cele mici, cum era țara asta muntoasă, păreriile politice atârână dela avantajele economice ale celuice le profesază, nu putea să nu se formeze clici. Vreme îndelungată rolul principal printre magnați le revenia Domnilor din familia Salis lăjită prin multe văi. În vremea din urmă, în fruntea familiei se afla un bărbat foarte activ și cu aptitudini extraordinare în învârtirea afacerilor, Ulises de Salis-Marslins. Mult timp acest om a jucat un rol dublu, căci deși era însărcinat cu conducerea afacerilor curții franceze și ca atare purta titlul de ministru, asta nu-l jena să servească interesele unei puteri străine în propria sa patrie. Indată după moartea lui Ludovic XIV, pierzându-și poziția sa influentă la curtea franceză, iar numărându-se sale rude și partizani, apanagele și venitele considerabile de pe urma serviciilor prestate în războaie, atât dânsul cât și ai săi se schimbă din amici în cei mai înverșunai inimi ai Franciei. Totodată se apropie de sublima casă de Austria nădăjduind să-și câștige prin servirea cu trup cu suflet a intereselor acesteia propte nouă considerațiunii, autorității ceva cam zdruncinate.

(Va urma).

LIBRĂRIA DIECEZANĂ

Arad, Strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.

Are în depozit următoarele cărți literare:

Adam I., Constanța pitorească	2.—	Candrea-Densușianu-Speranța, Graiul nostru 2 vol.	6.50	Negruzzi, Cărlanii, Muza dela Burdujani, Corantina	1.—
Anghel-Iosif, Caleidoscopul lui Mirea 2 vol. à	1.50	Candrea, Prolecrele la români	2.—	Nicolaescu-Stoinescu, Călăuza stupar.	3.—
Alexandrescu D., Cunoașterea boalelor la animale și vindecarea lor cu mai multe figuri în text	2.50	Dragoslav I., La han la trei ulcele	1.50	Pamfle, Graiul vremurilor	2.—
Anghel-Iosif, Cireșul lui Lucullus	1.50	Dobrescu N., Istoria bisericii române din oltenia în timpul ocup. austriei	4.—	Popovici Dr. I., Dialectele române	4.80
Andersen C. H., Mărgăritare, povestiri traduse de Vlăduță	1.50	Dauș L., Dușmanii neamului	2.50	» Poezii pop. române	1.80
Alexandri, Fântâna blânduziei, piesă în 3 acturi	1.50	Gorun I., Taina a șasa	1.50	Popovici C. A., Național. sau democr.	2.—
— Ovidiu, Dramă în 5 acte	1.50	Gorki M., Mama, roman	1.50	Rădulescu-Pogoneanu, Studii	2.—
Basarabescu I. A., Vulturii, schițe și nov.	1.50	Ettinger D. E., Sfaturi către mame	1.50	Sienkewicz H., Prin foc și sabie, 3 vol.	4.80
Beldiceanu N. N., Chipuri dela Mahala — Taina	1.50	Eftimiu V., Inșirate mărgărite	2.—	» Fără credință	3.—
Boteni-Ionescu, Din satul nostru	1.50	Hodos Z., Poftă bună, carte de bucate	3.—	Tzigara Al. Samurcaș, Muzeul neamului românesc	1.50
Björnson Björ., Veselul ștregar	1.50	Holban A., Oameni celebri din atichitate	3.50	» Arta în România	4.—
Babeș și Oceanu P., Capra (vacă săracului) studiu biologic, igienic și economic	1.50	Iorga N., Istoria românilor	3.—		
Bănescu N., Un capitol din istoria mănăstirii neamțului	1.—	» Gânduri și sfaturi	1.50	Cărți pedagogice:	
Baronzi G., Poesii alese 1828—96	1.75	— Istoria lumii	3.—	Aslan, Lecțiuni de pedagogie	5.—
Bianu Dr. V., Doctorul de casă sau dicționarul sănătății	14.—	Ibrăileanu G., Spiritul cretic în cultura românească	2.—	Buțureanu V. C., Curente pedagogice	1.75
Becescu Gh., Silvan în fața morții, nov.	1.80	-- Scriitori și curente	2.—	Borgovan Gr. V., Istoria pedagogiei	3.—
Caraivan V., Basme și legende străine	1.75	Ibsen K., Nora sau casa de păpuși	1.—	Constantinescu, Curs teoretic și practic de pedagogie și metodologie	6.—
Cazaban Al., Chipuri și suflete	1.50	Iorga N., Constatări istorice cu privire la viața agrară a românilor	1.50	Conta-Kernbach, Elemente de pedagog.	4.—
Coza A. C., Naționalitatea în artă	1.50	» Herodot	5.—	» » » metod.	3.—
Cugler-Poni, Poesii	4.—	» Istoria armatei românești	2.50	Costescu - Dima - Grigorescu - Popescu, Metodica gramaticii, aritmeticii și geometriei	6.—
Corbu I., Noua teorie cosmogonică	1.40	Iosif O. St., Poezii	2.50	Compayre Gabr. Herbart și Educația prin instrucțiune	—60
Cristescu Gl., Dor de primăvară, versuri pentru copii cu ilustrații	1.—	Kuhne L., Noua știință de vindecare, vindecarea fără doctorii și operații	4.—	Costescu, Metodica matematicii	5.—
— Carte pentru copii cu icoane	1.20	Loti Pierre, Pescar de Islanda	1.50	» » limbei române	5.—
Coșbuc Gh., Balade și idile	3.—	Lagerlöf S., Legendele lui Isus Hristos, trad. de Ciotori	1.—	» » Istoriei și geografiei	7.—
» Fire de tort	2.50	Macedonski Al., Cartea de aur	5.—	Cioflan C. P., Ideile lui Iohn Locke asupra educației	4.—
» Ziarul unui perde vară	—80	Mantegazza, Arta de a se însura	1.50	Culea D. Ap., Invălmântul d. natură	3.50
» Războiul p. neatârnavare	1.—	Metropolitul Andreiu baron de Șaguna	7.50	Kiritzescu St., Cestiuni de educație și didactică experimentală	2.50
» Povestea unei coroane de oțel	1.50	Maeterlinck M., Viața albinelor	3.—	» Cestiuni de psihologie	2.—
» Sacontala	5.—	Mera I. T., Din lumea basmelor	3.50	Găvănescu I., Istoria pedagogiei, 3 vol.	15.—
» Aeneis	2.50	Pitiș Ec., Poezii	1.50	» Ideile pedagog. ale lui Locke	1.25
» Versuri și proză	—70	Payot I., Educația voinței	2.—	» Pedagogia generală	1.50
» Valuri alinate	1.50	Coatu Gr., Din viața țărănească	1.50	» Elemente de psihologie	4.80
Carmen Sylva, Insurat	1.—	Dumbravă B., Haiducul	2.—	Locke I., Câteva idei asupra educației, 2 vol.	5.—
— Povestile Peleşului	—95	Dostoievsky T., Crimă și pedeapsă 2 vol.	6.50	Matthias D. A., Pedagogia practică	4.—
— Povestile unei regine	1.—	Freitag G., Dare și avere, 2 vol.	6.50	Martig Em., Psihologia pedagogică	3.50
		Hélat B. I., Aeeva	2.50	Pestalozzi H., Leonard și Ghertruda	3.50
		Nădejde S., Patimi, roman	2.—	» Cum își învață Gertruda copii	1.50
		» Robia banului, roman	2.—	Ufer Chr., Introd. în pedagog. lui Herbart	1.—
		» Din lume pentru lume	2.—		
		Negri G., Versuri, proză și scrisori	1.50		

Cancelarie administrativă și birou de informații în Budapesta.

Procur și dau informații în toate afacerile procesuale, extraprocusuale, administrative și comerciale; mijloace Imprumuturi personale, hipotecare și amortizaționale ieftin și în scurt timp; mijloace cumpărări, vânzări, exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechisite economice; finanțez parcelări de moșii, esoperez ajutoare de stat pentru preoți, învățători, școale și pentru cumpărarea de izlaze și pășuni; efectuează tot felul de comande comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea, avocat dipl. -- VIII, Rggeteleki-u. 10. I. 7. Telefon 171-27.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi
ghete de primăvară și vară.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină
și neagră cu
16 coroane 50 fl.
escluziv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvăliă de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrásy nr. 20.

Comande din provincia se execută la aceeași zi.

**TIPOGRAFIA
DIECEZANĂ**
ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai variu și mai modern material pentru lucrări ce ating arta tipografică, se recomandă a executa tot felul de tipărituri ca : Documente, liste de escompt percepțiuni și erogațiuni, invitații pentru petreceri.

La
Librăria diecezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol. legate în piele cu copcii, 1 vol. 14·50, toate volumele Coroane 172.

La administrația ziarului

„Românul”

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz 33.

Asortiment bogat în recvizite de scris pentru cancelarii, hârtie albă de scris, hârtie concept, penițe, cerneală, creioane, ș. a., tipărituri pentru avocați și socioșii bisericești. Cărți de literatură, pedagogie, filozofie, teatru, poezii, nuvele și romane, acomodată pentru bibliotecile parohiale și școlare.

Recvizite bisericești ca: Ornate, prapori, icoane, ripide, crucei pe altar și portative, litier, potire de bronz și argint, prășnicare, cădelnițe, candelă, brâne și pălării preoțești, precum și toate cărțile bisericești.

Recvizite școlare fizice conform articolului de lege XXVII. din 1907, hărțile geografice necesare în școlile populare. Tablouri istorice. Registre pentru comercianți.

La cerere trimite catalogul gratis și franco.